

Elvyra Akavickienė,
Kazimiera Dalia Štriupkutė

Juridinių asmenų registravimas po Lietuvos nepriklausomybės atkūrimo

Lietuvos Respublikos Aukščiausiajai Tarybai Atkuriamajam Seimui 1990 m. kovo 11 d. priėmus Aktą dėl Lietuvos nepriklausomos valstybės atstatymo, Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl 1938 m. gegužės 12 d. Lietuvos Konstitucijos galiojimo atstatymo“ ir Lietuvos Respublikos įstatymą „Dėl Lietuvos Respublikos Laikinojo Pagrindinio įstatymo“ de jure buvo atkurta Lietuvos valstybės nepriklausomybė, kurios atkūrimo pagrindu tapo prieškarinio nepriklausomos Lietuvos valstybės tęstinumas.

Vykstant valstybės socialiniams ir ekonominiams pokyčiams prireikė ir naujo teisinio reguliavimo. Priimti šie įstatymai: 1990 m. gegužės 8 d. – Lietuvos Respublikos įmonių Nr. I-196, 1990 m. liepos 30 d. – Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių, 1990 m. liepos 31 d. – Įmonių rejestro, 1990 m. rugsėjo 25 d. – Valstybinių įmonių, 1990 m. spalio 16 d. – Ūkinių bendrijų, 1991 m. balandžio 16 d. – Žemės ūkio bendrovių, 1995 m. vasario 21 d. – Kredito unijų Nr. I-796 ir kt.

Valstybės turto privatizavimas

Nemažai įmonių buvo įsteigtos privatizavus valstybės turtą pagal Pirminio privatizavimo įstatymą¹. Privatizavimo objektu galėjo tapti įmonė, įstaiga, pastatas ar kitas į privatizavimo programas įtrauktas valstybės turtas, bet įmonės, neperregistruotos pagal įmonių veiklą reglamentuojančius įstatymus, negalėjo būti privatizuojamos.

Lietuva – viena iš pirmųjų pokomunistinių šalių ėmėsi didelės apimties privatizavimo. Pirmajam privatizavimo etapui (1991–1995 m.) buvo pasirinkta privatizavimo už investicinius čekius schema, nes privatizavimo už pinigus procesas būtų vykęs gerokai lėčiau, o šaliai reikėjo skubiai vykdyti ekonomikos reformas ir suformuoti privatų sektorių. Atsižvelgiant į to meto Lietuvos politinę padėtį (Lietuvos teritorijoje vis dar buvo svetima kariuomenė, šalis neturėjo savo valiutos) buvo siekiama suteikti Lietuvos piliečiams galimybę įsigyti kuo daugiau valstybės turto. Užsieniečiai ir Lietuvos piliečiai už pinigus – laisvai konvertuojamą valiutą galėjo įsigyti tik kai kuriuos objektus, įtrauktus į specialųjį sąrašą (už laisvai konvertuojamą valiutą buvo privatizuotas Klaipėdos tabako fabrikas – pirkėjas „Philip Morris International“, ir tai buvo vienos iš pirmųjų didelės užsienio investicijos Lietuvoje).

Kiekviename mieste ir rajone buvo įsteigtos privatizavimo vykdymo tarnybos,

¹1991 m. vasario 28 d. Lietuvos Respublikos valstybinio turto pirminio privatizavimo įstatymas Nr. I-1115.

o ministerijose – privatizavimo skyriai. Miestuose ir rajonuose privatizavimo procesą kontroliavo privatizavimo komisijos, o visoje Lietuvoje – Centrinė privatizavimo komisija. Operatyviai privatizavimo duomenų apskaitai buvo sukurtas pirmasis Lietuvoje efektyviai veikiantis kompiuterinis tinklas, apimantis visus Lietuvos rajonus ir miestus. Privatizavimo darbus (programų rengimo kontrolę, paskelbimą, vykdymą, apskaitą) organizavo Ekonomikos ministerijos Privatizavimo departamentas. Tuo metu savivaldybės dar neturėjo jokio nuosavo turto, nes visas viešosios nuosavybės turtas priklausė valstybei.

Pasibaigus pirmajam privatizavimo etapui, ėmė dominuoti privatus sektorius: 1996 m. šis sektorius jau gamino net 68 proc. bendrojo nacionalinio produkto. Pagal privatizavimo spartą Lietuva neatsiliko nuo pripažintų šio proceso lyderių – Čekijos, Vengrijos ir Estijos. Pereinant į antrąjį privatizavimo etapą reikėjo skubiai ieškoti būdų, kaip pritraukti investicijų ir modernizuoti stambias neprivatizuotas įmones. Antrasis privatizavimo etapas Lietuvoje prasidėjo nuo 1996 m. rugpjūčio (paskelbtos pirmosios objektų privatizavimo programos pagal 1995 m. priimtą Valstybės ir savivaldybių turto privatizavimo įstatymą), kai vietos ir užsienio investuotojams buvo suteiktos lygios teisės rinkos kainomis privatizuoti objektus tik už pinigus. Šį privatizavimo įstatymą, remiantis geriausia užsienio šalių patirtimi, 1997 m. pabaigoje teko gerokai pertvarkyti, nes iki 1996 m. pabaigos Lietuvos ūkis sulaukė labai mažai investicijų (privatizavimo procedūra ilgokai užtrukdavo, nes investuotojas buvo priverstas derinti dokumentus ne su viena privatizavimo institucija, o ministerijos neskubėjo rengti įmonių privatizavimui). Ankstesnės privatizavimo institucijos negalėjo teisiškai perduoti įmonės prievolių privatizavimo subjektui, nes jos nebuvo faktinės akcijų valdytojos ir naudotojos, tik pasirašinėjo akcijų pardavimo sandorius.

Įgyvendinant naująjį privatizavimo įstatymą, nuo 1998 m. prasidėjusiame trečiajame privatizavimo etape buvo įsteigta vienintelė už valstybės turto privatizavimą atsakinga privatizavimo institucija – valstybės įmonė Valstybės turto fondas, kuris valdė patikėjimo teise Vyriausybės jam perduotas valstybei nuosavybės teise priklausančias akcijas ar kitą turtą, atstovavo Vyriausybei privatizuojant valstybės turtą, ieškojo investuotojų privatizuojamam objektui, kontroliavo privatizavimo sandorių vykdymą ir kaupė duomenų bazę apie privatizavimo eigą. Valstybės turto fondo veiklai vadovavo Vyriausybės paskirta valdyba. Valstybės turto fondas buvo pelno siekianti įmonė, todėl jo darbuotojai buvo suinteresuoti kuo skubiau sudaryti privatizavimo sandorius. Svarbesnių objektų privatizavimo užduotims atlikti Valstybės turto fondas galėjo pasitelkti konkurso būdu atrinktų ekspertų. Privatizavimo proceso priežiūrą atliko Seimo paskirta privatizavimo komisija, nes reikėjo apsisaugoti nuo subjektyvių sprendimų ir užtikrinti privatizavimo proceso skaidrumą. Savivaldybėms nuosavybės teise priklausantį turtą privatizavo savivaldybių privatizavimo komisijos, nes savivaldybės turėjo teisę nesteigti privatizavimo institucijų ir sudaryti sutartį su Valstybės turto fondu dėl joms nuosavybės teise priklausančių objektų privatizavimo. Nuo 2001 m. Valstybės turto fondui suteikta teisė kartu su privatizavimo objektu (pastatu, statiniu) parduoti ir žemės sklypus, o kita žemė buvo parduodama apskričių viršininkų administracijose.

Pertvarkius privatizavimo procesą buvo sudarytas pats didžiausias sandoris Lietuvoje – dėl 60 proc. akcinės bendrovės „Lietuvos telekomas“ akcijų pardavimo strateginiam investuotojui Švedijos „Telia“ ir Suomijos „Sonera“ konsorciumui „Amber Teleholdings“ už 510 mln. JAV dolerių ir 221 mln. JAV dolerių investicijų per dvejus metus (Vyriausybės privatizavimo patarėjas – „UBS Limited“ ir „CIBS Wood Gundy Plc“).

Lėšos, gautos pardavus valstybės turtą, buvo naudojamos gyventojų santaupoms

atkurti, Vyriausybės sprendimu rezerviniam (stabilizavimo) fondui sudaryti (šiam tikslui turėjo būti skirta 2/3 gautų lėšų), atskaitymų į specialųjį fondą bankrutuojančių ir bankrutavusių įmonių darbuotojų reikalavimams, susijusiems su darbo santykiais, tenkinti, smulkiojo ir vidutinio verslo skatinimo fondui formuoti ir kitoms Vyriausybės patvirtintoms šalies ūkio plėtros programoms įgyvendinti.

Privatizavimo etapai Lietuvoje²

Veiksmai, susiję su privatizavimu	I (Pirminis privatizavimas) 1991-1995	II 1996-1997	III Nuo 1998
Objektų vertinimas ir mokėjimo priemonė	Buhalterinė vertė 1. Valstybės vienkartinės išmokos (iki 95 proc. kainos) 2. Pinigai (ne mažiau 5 proc. kainos – po indeksavimo atitinkamai mažiau) 3. 100 proc. laisvai konvertuojama valiuta, perkant įmones, įrašytas į specialųjį sąrašą (168 įmonės)	Vertinimas pagal tarptautinius standartus ir metodus Pinigai	
Pirkėjai	1. Lietuvos piliečiai 2. Investicinės akcinės bendrovės 3. Užsieniečiai (tik įmones, įrašytas į specialųjį sąrašą)	Lietuvos ir užsienio fiziniai ir juridiniai asmenys	
Privatizavimo institucijos	1. Centrinė privatizavimo komisija 2. Ekonomikos ministerijos Privatizavimo departamentas 3. Miestų ir rajonų privatizavimo komisijos 4. Miestų ir rajonų privatizavimo tarnybos 5. Ministerijos (įmonių steigėjos)	Valstybės turtas: 1. Privatizavimo komisija 2. Valstybinė privatizavimo agentūra 3. Ministerijos (įmonių steigėjos) Savivaldybių turtas: 1. Miestų ir rajonų privatizavimo komisijos 2. Miestų ir rajonų privatizavimo skyriai	Valstybės turtas: 1. Privatizavimo komisija 2. Valstybės įmonė valstybės turto fondas Savivaldybių turtas: 1. Miestų ir rajonų privatizavimo komisijos 2. Miestų ir rajonų privatizavimo skyriai

² Tuometinės Ekonomikos ministerijos specialistų parengta medžiaga.

	Ministerijos, žinybos, savivaldybės	Ministerijos, žinybos, savivaldybės	Valstybės turto fondas (nuo 2014-10-01 prijungtas prie valstybės įmonės Turto banko) – valstybės turtas, savivaldybės – jų nuosavybės objektai
Privilegijos	Buhalterinė vertė 1. Valstybės vienkartinės išmokos (iki 95 proc. kainos) 2. Pinigai (ne mažiau 5 proc. kainos – po indeksavimo atitinkamai mažiau) 3. 100 proc. laisvai konvertuojama valiuta, perkant įmones, įrašytas į specialųjį sąrašą (168 įmonės)	Nenumatyta	Kai parduodamos valstybės kontroliuojamų įmonių akcijos konkurso ar tiesioginių derybų būdu, šių įmonių darbuotojams gali būti leidžiama įsigyti 5 proc. akcijų nominaliąja verte (jeigu anksčiau jie nebuvo įsigiję tokių akcijų)
Privatizavimo rezultatai (valstybės ir savivaldybių):			Iki 2001-11-15
Parduota vienetų	Daugiau kaip 5700 (81 proc. visų numatytų privatizuoti), iš jų – 48 už laisvai konvertuojamą valiutą	Daugiau kaip 300	2678
Gauta pajamų	123 mln. Lt, iš jų – 28 mln. Lt perkant objektus už laisvai konvertuojamą valiutą	Daugiau kaip 80 mln. Lt	4163, 6 mln. Lt

1 lentelė. Valstybės (savivaldybių) turto (išskyrus žemę, butus, žemės ūkio įmones) privatizavimo etapai

1991–1994 m. buvo privatizuota 93,5 proc. gyvenamojo ploto ir 99,7 proc. žemės ūkio objektų. Gyvenamuosius būstus buvo galima įsigyti lengvatinėmis sąlygomis už investicinius čekius.

Juridinių asmenų registravimas iki Juridinių asmenų registro veiklos pradžios

Komercinę ūkinę veiklą Lietuvos Respublikoje subjektai galėjo vykdyti įsteigę įmonę. Įmonė buvo suprantama, kaip savo firmos vardą turintis ūkinis vienetas, įsteigtas įstatymų nustatyta tvarka tam tikrai komercinei-ūkinei veiklai.³ Įmonė, kaip teisės subjektas (įmonininkas), galėjo turėti juridinio asmens teises arba veikti kaip fizinis asmuo. Lietuvoje galėjo veikti šios įmonės: individualios (personalinės) įmonės, tikrosios ūkinės bendrijos, komanditinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos, akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės ir investicinės bendrovės, valstybės įmonės, savivaldybės įmonės, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvai). Įsteigtos įmonės buvo registruojamos Įmonių rejestre, kuris įsteigtas 1990 m. liepos 31 d. Lietuvos Aukščiausiajai Tarybai priėmus Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymą Nr. I-440 (toliau – Įmonių rejestro įstatymas) ir 1990 m. liepos 31 d. nutarimą Nr. I-441 „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo įsigaliojimo tvarkos“. Remiantis nuo 1990 m. rugpjūčio 1 d. įsigaliojusiu Įmonių rejestro įstatymu buvo pradėtos registruoti naujai steigiamos įmonės ir iki šio įstatymo įsigaliojimo dienos įsteigtos įmonės, kurios savo veiklą pertvarkė pagal Įmonių įstatymą ir kitus su juo susijusius įstatymus. Įmonių rejestras buvo Lietuvos Respublikos valstybinio rejestro dalimi, o visi Įmonių rejestro objektai buvo vadinami „įmonėmis“. Įmonių rejestre atskirai buvo registruojamos įmonės, neturinčios juridinio asmens teisių ir įmonės, turinčios juridinio asmens teises, įmonių asociacijos ir įmonių atstovybės.

Juridinius asmenis (įmones) Įmonių rejestre registravo skirtingos institucijos, atliekančios rejestro tvarkytojų funkcijas. Įmonių rejestro steigėjo ir vyriausiojo rejestro tvarkytojo funkcijas atliko Lietuvos Respublikos ekonomikos ministerija. Įregistruotai įmonei buvo išduodamas Ekonomikos ministerijos nustatytos formos pažymėjimas ir suteikiamas rejestro numeris (kodas).

Pagal Įmonių rejestro įstatymo 9 straipsnį, jeigu įregistravus įmonę paaiškėdavo aplinkybių, dėl kurių ji negalėjo būti įregistruota, rejestro tvarkytojas turėjo teisę nustatyti ne trumpesnę kaip 15 dienų terminą, per kurį steigėjas privalėjo tas aplinkybes pašalinti. Jeigu per nustatytą laiką trūkumai nebuvo pašalinami, rejestro tvarkytojas turėjo teisę panaikinti registraciją. Be to, rejestro tvarkytojas turėjo teisę pakeisti klaidingą įrašą apie tai informuodamas steigėją, bet jam buvo draudžiama koreguoti pateiktus duomenis ir dokumentus arba to reikalauti iš jų teikėjo, jei įmonės įstatai ar steigimo sutartis (aktas) atitiko įstatymus. Ginčai dėl įregistravimo įrašo atšaukimo ar pakeitimo buvo žinybingi teismui.

Įmonių rejestro įstatyme buvo nustatyti įregistravimo mokesčiai. Už individualiosios (personalinės) įmonės, jos filialo ir atstovybės įregistravimą buvo mokamas 100 rublių mokestis, tikrosios ir komanditinės ūkinės bendrijos ir jų filialų – 200 rublių, akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės ir valstybinės akcinės įmonės ir jų filialų – 0,1 proc. įstatinio kapitalo sumos, bet ne mažiau kaip 200 rublių mokestis, įmonių asociacijų ir kitų susivienijimų – 400 rublių, akcinės bendrovės ir uždarnosios akcinės bendrovės, valstybinės akcinės įmonės už įstatų, o ūkinės bendrijos už steigimo sutarčių įregistravimą (duomenų pakeitimą) – 100 (20) rublių mokestis⁴.

³ 1990 m. gegužės 8 d. Lietuvos Respublikos įmonių įstatymas.

⁴ 1990 m. liepos 30 d. Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymas.

LIETUVOS RESPUBLIKA
REGISTRAVIMO LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮMONIŲ REJESTRE
PAŽYMĖJIMAS

Pavadinimas: **UAB "Galuvė"**
 Identifikavimo kodas: **2626436**
 Teisinė forma: **Uždaroji akcinė bendrovė**
 Buveinė: **Vilniaus m. sav. Vilniaus m. Šaltinių g. 9**
 Įregistravimo data: **2003 m. birželio 25 d.**
 Rejestro tvarkytojas: **Vilniaus miesto savivaldybės administracija**

Vilniaus miesto savivaldybės
 administracijos Teisės departamento
 Registro tarnybos vedėja

Lilija Vrubliauskienė

Pažymėjimas išduotas: **2003 m. birželio 25 d.**

1 pav. Įmonių registravimo pažymėjimas

Įmonių rejestras buvo tvarkomas vadovaujantis Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimais, Ekonomikos ministerijos įmonių registravimo klausimais parengtais norminiais aktais: Ekonomikos ministerijos 1990 m. spalio 8 d. nutarimu Nr. 82 „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo nuostatų ir registravimo dokumentų patvirtinimo“ (su vėlesniais pakeitimais) patvirtintais nuostatais, 1991 m. rugsėjo 16 d. įsakymu Nr. 106 „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo nuostatų ir įmonių registravimo kortos pildymo instrukcijos pakeitimų ir papildymų“, Ekonomikos ministerijos ir Finansų ministerijos 1992 m. sausio 27 d. raštu Nr. 300/7-473, Nr. 14N „Dėl mažųjų įmonių statuso įforminimo tvarkos“, Ekonomikos ministerijos 1992 m. rugsėjo 28 d. įsakymu Nr. 208 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. rugpjūčio 10 d. nutarimo Nr. 608 vykdymo“, Ekonomikos ministerijos 1994 m. spalio 6 d. raštu „Dėl leidimų užsienio investicijai išdavimo, bendrų ir užsienio kapitalo įmonių registravimo“, Laikinojo Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo reglamento, patvirtinto Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gegužės 3 d. nutarimu Nr. 619 „Dėl laikinojo Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo reglamento patvirtinimo bei Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 9 straipsnio penktosios dalies ir 101 straipsnio nuostatų taikymo“ ir kt.⁵

Ekonomikos ministerija – vyriausiasis Įmonių rejestro tvarkytojas registravo iš valstybės lėšų įsteigtas įmones ir bendrąsias įmones, kurių įstatinio kapitalo dalis priklauso užsienio investuotojui (investuotojams), ir užsienio kapitalo įmones, kaupė ir tvarkė visų Lietuvos Respublikos aukštesniosios pakopos vietos savivaldybėse įregistruotų įmonių duomenis⁶.

1990 m. gruodžio 29 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymas Nr. I-905 ir Lietuvos Aukščiausiosios Tarybos nutarimas „Dėl užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo įsigaliojimo tvarkos“ Nr. I-906, kuriais remiantis buvo siekiama sudaryti palankias sąlygas užsienio kapitalo investicijoms Lietuvoje ir nustatyti tokio investavimo tvarką.

Tai sudarė teisinį pagrindą steigti Lietuvoje bendras su užsienio kapitalu įmones. Lietuvos ūkiui ir verslininkams atsivėrė plačios galimybės. Pastariesiems, neturintiems nuosavo kapitalo ir pakankamai patirties versle, bendrųjų įmonių su partneriais kūrimo variantas buvo itin patrauklus. Užsienio verslininkai, investuodami savo kapitalą Lietuvoje, perteikė veiklos patirtį, žinias ir technologijas⁷.

Užsienio investicijos buvo suprantamos kaip tam tikras piniginis, materialinis arba intelektualinis indėlis į įvairias veiklos sritis. Piniginiai ar materialiniai indėliai į steigiamas įmones nebuvo ribojami. Jie buvo vertinami nacionaline arba konvertuojamąja valiuta. Investuotojai galėjo būti juridiniai ir fiziniai asmenys. Buvo galimos tokios užsienio kapitalo investicijų formos: dalis bendrojoje įmonėje, kurią įsteigdavo užsienio investuotojas kartu su Lietuvos įmone arba piliečiu, ir užsienio kapitalo įmonė, įsteigta tik užsienio investuotojo (investuotojų). Kita užsienio investicijų forma galėjo būti Lietuvos įmonių akcijų ir kitų vertybinių formų įsigijimas. Užsienio investicijos buvo leidžiamos visose srityse, išskyrus draudžiamas arba ribojamas Lietuvos įstatymų⁸.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1992 m. balandžio 27 d. nutarimu Nr. 292 „Dėl leidimų užsienio investicijoms išdavimo tvarkos“ Ekonomikos ministerijai pavedė priimti sprendimus ir išduoti leidimus dėl užsienio investicijų, neviršijančių 3 mln. JAV dolerių

⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1995 m. gegužės 3 d. nutarimas „Dėl Laikinojo Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo reglamento patvirtinimo ir Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 9 straipsnio penktosios dalies ir 101 straipsnio nuostatų taikymo“ Nr. 619 priedas.

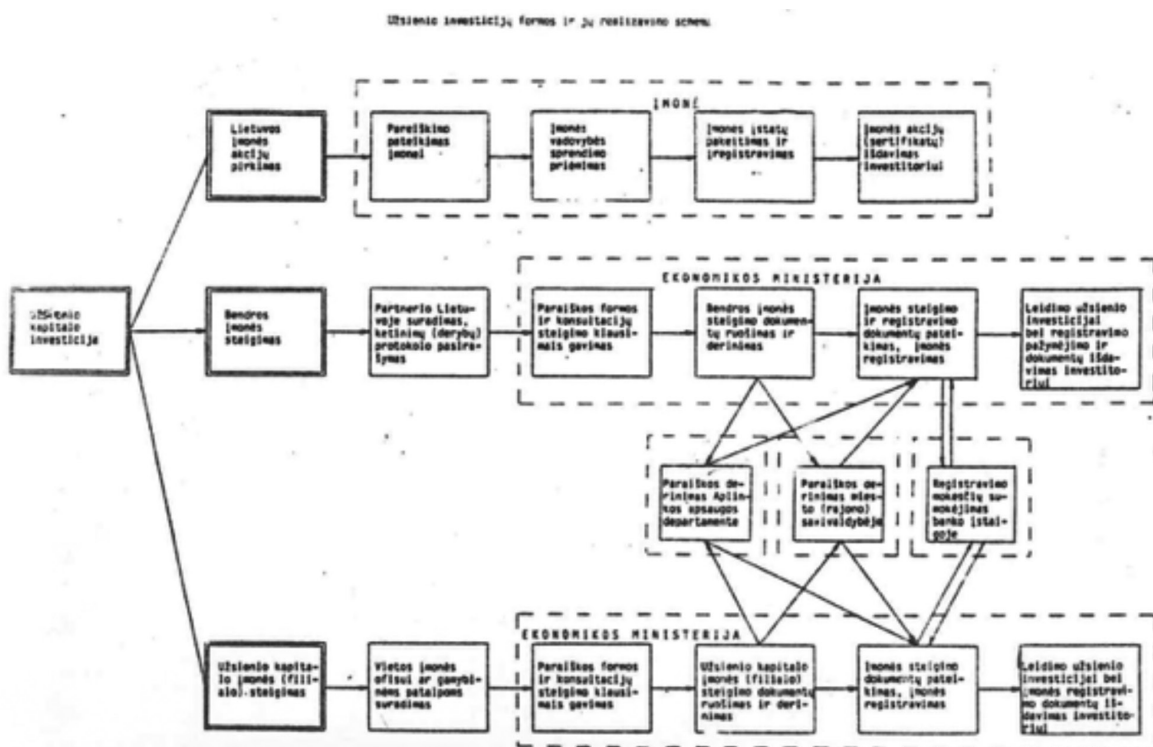
⁶ 1990 m. liepos 30 d. Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 3 straipsnis.

⁷ URBONAVIČIŪTĖ, G.; ZALESKYTĖ, J. Bendrųjų įmonių steigimo patirtis ir praktika. Iš: Prekybos mokslas ir praktika, p. 153.

⁸ Bendrųjų ir užsienio kapitalo įmonių steigimas, registravimas bei veikla Lietuvoje: Lietuvos Respublikos įstatymai ir norminiai aktai. Vilnius: Respublikinis pramonės darbuotojų mokymo centras, 1994.

(didesnei investicijai leidimą išduodavo Lietuvos Respublikos Vyriausybė). Naujai steigama užsienio kapitalo įmonė ir jos steigimo dokumentai Ekonomikos ministerijoje buvo registruojami remiantis leidimais. Išduodama leidimus užsienio investicijoms, Ekonomikos ministerija vadovaudavosi 1994 m. spalio 6 d. parengtu raštu „Dėl leidimų užsienio investicijai išdavimo, bendrų ir užsienio kapitalo įmonių registravimo“, kuriuo remiantis buvo nustatoma leidimo užsienio investicijai išdavimo ir bendrųjų ar užsienio kapitalo įmonių registravimo tvarka.

Bendrųjų įmonių steigimas 1994 m. Lietuvoje buvo pati populiariausia užsienio kapitalo investavimo forma⁹. Steigiamos įmonės rūšis buvo pasirenkama pagal Įmonių įstatymo 11 skirsnį, t. y. galėjo veikti individualiosios (personalinės), tikrosios ūkinės bendrijos, komandinės (pasitikėjimo) ūkinės bendrijos, akcinės ir uždarnosios akcinės bendrovės, valstybės įmonės, kooperatinės įmonės ir žemės ūkio bendrovės. Užsienio kapitalo įmonės steigimas vaizdiškai parodomas Ekonomikos ministerijos schemoje.

2 pav. Užsienio investicijų formos ir jų įgyvendinimo schema¹⁰

Už bendrųjų ir užsienio kapitalo įmonių (filialų) registravimą buvo imama valstybės rinkliava. Užsienio šalių partneriai (išskyrus buvusias sąjungines respublikas) už bendrųjų įmonių registravimą mokėjo 75 JAV dolerių, už užsienio kapitalo įmonės (filialo) registravimą – 150 JAV dolerių mokestį¹¹. Bendrosios ar užsienio kapitalo įmonės antspaudą buvo galima įsigyti tik įregistravus įstatus ir gavus įmonės registravimo pažymėjimą.

Pavyzdžiui, iki 1997 m. Lietuvoje buvo įregistruota daugiau kaip 5300 užsienio kapitalo įmonių, kurių daugiau kaip 400 mln. JAV dolerių, arba 58 proc., įstatinio kapitalo sudarė užsienio kapitalo dalis. Į Lietuvos ūkį savo kapitalo buvo investavę 96 pasaulio valstybių investuotojai. Europos Sąjungos šalys buvo investavusios 56 proc. viso investuoto kapitalo. Iš atskirų valstybių daugiausia kapitalo buvo investavę JAV, Didžiosios Britanijos ir Vokietijos investuotojai. Vieni pagrindinių užsienio investuotojų į Lietuvos ūkį – visame

⁹ Bendrųjų ir užsienio kapitalo įmonių steigimas, registravimas bei veikla Lietuvoje: Lietuvos Respublikos įstatymai ir norminiai aktai. Vilnius: Respublikinis pramonės darbuotojų mokymo centras, 1994, p. 5.

¹⁰ Bendrų ir užsienio kapitalo įmonių steigimas, registravimas bei veikla Lietuvoje: Lietuvos Respublikos įstatymai ir norminiai aktai / Respublikinis pramonės darbuotojų mokymo centras, 1994, p. 6.

¹¹ Bendrųjų ir užsienio kapitalo įmonių steigimas, registravimas bei veikla Lietuvoje: Lietuvos Respublikos įstatymai ir norminiai aktai. Vilnius: Respublikinis pramonės darbuotojų mokymo centras, 1994, p. 15.

pasaulyje žinomos įmonės ir korporacijos: „Siemens“, „Philip Morris“, „Motorola“, „Coca Cola“, „Calwer Decken“ ir kitos. Jų veikla buvo gana plati, atspindinti Lietuvos pramonės struktūros galimybes (maisto perdirbimas, elektronika, medienos apdorojimas, tekstilė)¹².

1991 m. gegužės 31 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybei priėmus nutarimą Nr. 223 „Dėl užsienio įmonių ir bankų atstovybių registravimo Lietuvos Respublikoje“ savo atstovybes Lietuvoje galėjo atidaryti užsienio įmonės ir bankai, Įmonių rejestro įstatymo nustatyta tvarka įregistravę jas Ekonomikos ministerijoje. Lietuvos Respublikos Vyriausybė 1991 m. gruodžio 13 d. nutarimu Nr. 554 „Dėl draudimo organizacijų registravimo Lietuvos Respublikoje“ patvirtino, kad Ekonomikos ministerijoje galės būti registruojamos ir akcinės draudimo bendrovės, gavusios leidimus vykdyti draudimo veiklą daugiau kaip vieno Lietuvos miesto ar rajono teritorijoje, ir jų įstatai.

Ekonomikos ministerijos – Įmonių rejestro steigėjo ir vyriausiojo tvarkytojo funkcijos buvo šios: metodiškai vadovauti įmonių registravimui, koordinuoti Įmonių rejestro tvarkymą vietos savivaldos institucijose, rengti metodinius, organizacinius ir normatyvinius įmonių rejestro tvarkymo dokumentus. Įmonių, jų asociacijų, užsienio įmonių filialų ir atstovybių, bendrųjų įmonių Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo ir Užsienio investicijų Lietuvos Respublikoje įstatymo numatytais atvejais registravimo funkcijos buvo įtvirtintos Ekonomikos ministerijos nuostatuose, patvirtintuose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. rugsėjo 20 d. nutarimu Nr. 876 „Dėl Ekonomikos ministerijos nuostatų patvirtinimo“. Kitų teisinių formų juridinius asmenis registravo ir jų duomenis tvarkė aukštesniosios pakopos vietos savivaldybių valdymo organai. Pagal Įmonių rejestro įstatymą ir 1990 m. vasario 12 d. Lietuvos Respublikos vietos savivaldos pagrindų įstatymo Nr. XI-3676 24 straipsnį, savivaldybių valdybos registravo, kaupė ir tvarkė kitų jų teritorijose įsteigtų įmonių registravimo duomenis, registravo įmones, įstaigas, organizacijas, ūkius ir bendroves.

Pagal Lietuvos Respublikos Aukščiausiosios Tarybos 1990 m. rugsėjo 25 d. nutarimą Nr. I-605 „Dėl Lietuvos Respublikos valstybinių įmonių įstatymo įsigaliojimo tvarkos“, vietos savivaldybėse turėjo būti perregistruotos visos valstybės įmonės, savo veiklą pradėjusios iki 1990 m. spalio 1 d., kai pradėjo galioti Valstybinių įmonių įstatymas. Pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 26 d. nutarimą Nr. 393 „Dėl ne pelno organizacijų (įmonių) įstatų pagrindinių nuostatų patvirtinimo“ miestų ir rajonų savivaldybių valdybos registravo įsteigtas ne pelno organizacijas, bet ne pelno organizacijas (įmones), kurios buvo steigiamos Lietuvos Respublikos Vyriausybės sprendimu, registravo Ekonomikos ministerija.

Remiantis Įmonių rejestro įstatymu nuo 1994 gruodžio 14 d. Įmonių rejestro steigėju tapo Lietuvos Respublikos Vyriausybė, o vyriausioju tvarkytoju – Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės¹³. Statistikos departamentui – vyriausiajam rejestro tvarkytojui buvo priskirta kaupti, tvarkyti ir atnaujinti visų Lietuvos Respublikoje įregistruotų įmonių duomenis, metodiškai vadovauti teisinę registraciją atliekantiems rejestro tvarkytojams ir kontroliuoti jų darbą. Be to, prevencijos tvarka buvo numatyta taikyti įmonėms šiuos komercinės-ūkinės veiklos apribojimus: sustabdyti muitinės procedūras, naujų įmonių ir filialų steigimą, ūkinių sandorių sudarymą, įsigytų transporto priemonių valstybinę registraciją, jeigu įmonės per įstatymo nustatytą laiką nesuformavo įstatinio kapitalo, nepateikė mokesčių ataskaitų valstybinėms mokesčių inspekcijoms, socialinio draudimo įstaigoms ir statistikos ataskaitų Statistikos

¹² Iš: Lietuvos Respublikos Prezidento Algirdo Brazausko metinio pranešimo Lietuvos Respublikos Seime „Apie padėtį Lietuvoje, Lietuvos Respublikos vidaus ir užsienio politiką 1996 metais“ [žiūrėta 2019-01-18, 13.57]. Prieiga per internetą: <<https://www.lrs.lt/prezident/np97/mp97l.htm>>.

¹³ 1994 m. lapkričio 29 d. Lietuvos Respublikos įstatymas Nr. I-677 „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo pakeitimo ir papildymo“.

departamentui ar nesumokėjo mokesčių.

Pakeitus vyriausiąjį rejestro tvarkytoją ir juo paskiriant Statistikos departamentą, Ekonomikos ministerijai buvo pavesta iki 1995 m. vasario 1 d. perduoti Statistikos departamentui Įmonių rejestro tvarkymą ir visą su tuo susijusią informacinę medžiagą, o Ekonomikos ministerijos skaičiavimo centras iki 1995 m. sausio 1 d. Statistikos departamentui turėjo perduoti rejestro tvarkymo techninę dokumentaciją bei programinę įrangą, naudojamą įmonėms teisiškai registruoti savivaldybėse ir Ekonomikos ministerijoje¹⁴.

Įmonių rejestre įregistruotai įmonei buvo išduodamas Statistikos departamento nustatytos formos pažymėjimas ir suteikiamas rejestro numeris (kodas). Šį pažymėjimą pasirašydavo ir rejestro numerį (kodą) skirdavo rejestro tvarkytojai, atliekantys teisinę registraciją.

Įmonių teisinę registraciją toliau vykdė Ekonomikos ministerija ir aukštesniosios pakopos vietos savivaldybių valdymo organai. Ekonomikos ministerijoje buvo registruojamos Lietuvoje steigiamos įmonės, į kurias buvo investuotas užsienio kilmės kapitalas, jų filialai, užsienio valstybių įmonių, bankų bei Lietuvos komercinių bankų atstovybės bei užsienio valstybių įmonių filialai, įsteigti ir įregistruoti iki 1995 m. rugpjūčio 1 d., kurie savo veiklą pertvarkė pagal Lietuvos Respublikos akcinių bendrovių įstatymą¹⁵. Įgyvendinant 1995 m. vasario 21 d. Lietuvos Respublikos kredito unijų įstatymą Nr. I-796, Ekonomikos ministerijai buvo pavesta registruoti kredito unijas ir jų asociacijas¹⁶.

Priėmus 1996 m. liepos 4 d. Įmonių rejestro įstatymo pakeitimus, Įmonių rejestro tvarkytoju buvo paskirtas Lietuvos bankas¹⁷, kuris registravo komercinius bankus ir jų padalinius (filialus, skyrius), kitas kredito įstaigas, jų statutus (įstatus), užsienio valstybių bankų dukterinius bankus bei Lietuvos ir užsienio valstybių bankų atstovybes. Ekonomikos ministerijai pavesta toliau registruoti iš valstybės lėšų steigiamas įmones ir įmones, į kurias investuotas užsienio kapitalas, draudimo veiklą vykdančias įmones, Prekybos, pramonės ir amatų rūmus bei jų asociaciją, užsienio įmonių atstovybes.

Lietuvoje veikė įvairios ne pelno organizacijos, kurios buvo steigiamos ir registruojamos pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimus¹⁸. Vėliau 1995 – 1996 m. buvo priimti pelno nesiekiančių juridinių asmenų veiklą reglamentuojantys įstatymai: Lietuvos Respublikos visuomeninių organizacijų įstatymas Nr. I-784, Lietuvos Respublikos asociacijų įstatymas Nr. I-1231, Lietuvos Respublikos viešųjų įstaigų įstatymas Nr. I-1428, Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos fondų įstatymas Nr. I-1232 ir Lietuvos Respublikos ne pelno organizacijų (įmonių) reorganizavimo įstatymas Nr. I-1429. Pagal šiuos teisės aktus visos ne pelno organizacijos turėjo būti reorganizuotos į pasirinktos teisinės formos juridinį asmenį – asociaciją, viešąją įstaigą, labdaros ir paramos fondą ar visuomeninę organizaciją, ir per vienus metus persiregistruoti. Viešosios įstaigos ir jų filialai, kurių bent vienas iš steigėjų (dalininkų) buvo užsienio valstybių juridinis asmuo ar fizinis asmuo, turėjo persiregistruoti Ekonomikos ministerijoje¹⁹. Visos kitos viešosios įstaigos ir jų filialai, asociacijos ir jų filialai pagal jų buveinės vietą turėjo būti perregistruotos savivaldos vykdomosiose institucijose. Asociacijos, kurios buvo įregistruotos kaip visuomeninės organizacijos, turėjo patikslinti savo įstatus.

¹⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1994 m. gruodžio 19 d. nutarimas Nr. 1274 „Dėl Lietuvos Respublikos įmonių rejestro tvarkymo perdavimo Statistikos departamentui“.

¹⁵ Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 1995 m. lapkričio 25 d. įsakymas „Dėl įmonių, į kurias investuotas užsienio kilmės kapitalas, užsienio valstybių įmonių, bankų ir Lietuvos komercinių bankų atstovybių registravimo tvarkos“.

¹⁶ Statistikos departamento prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės direktoriaus 1995 m. spalio 23 d. įsakymas „Dėl Kredito unijų ir jų asociacijų registravimo rejestre tvarkos“.

¹⁷ Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 3, 5, 7, 10 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. I-1440.

¹⁸ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1992 m. gegužės 26 d. nutarimas Nr. 393 „Dėl ne pelno organizacijų (įmonių) įstatų pagrindinių nuostatų patvirtinimo“, Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. gegužės 24 d. nutarimas Nr. 354 „Dėl ne pelno organizacijų (įmonių) registravimo“.

¹⁹ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. lapkričio 19 d. nutarimas Nr. 1350 „Dėl laikinosios viešųjų įstaigų ir asociacijų registravimo tvarkos“.

Lietuvos Respublikos Seimui 1996 m. gruodžio 16 d. įstatymu panaikinus Ekonomikos, Energetikos, Pramonės ir prekybos ministerijas²⁰ buvo įsteigta Ūkio ministerija, kuri savo veiklą pradėjo 1996 m. gruodžio 19 dieną. Tam tikros Ekonomikos ministerijos funkcijos buvo perduotos Ūkio ministerijai, kuriai buvo pavesta registruoti iš valstybės lėšų steigiamas įmones ir įmones, į kurias investuotas užsienio kilmės kapitalas, draudimo veiklą vykdančias įmones, Prekybos, pramonės ir amatų rūmus bei jų asociaciją, užsienio įmonių atstovybes²¹. Statistikos departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės – vyriausiasis rejestro tvarkytojas toliau kaupė ir tvarkė visų Lietuvoje įregistruotų įmonių registravimo duomenis, metodiškai vadovo registravimą atliekantiems rejestro tvarkytojams ir kontroliavo jų darbą. Vietos savivaldos vykdomosios institucijos registravo įmones, kaupė ir tvarkė įmonių, įsteigtų jų teritorijose, registravimo duomenis, išskyrus įmones, kurios buvo registruojamas Ūkio ministerijoje ir Lietuvos banke.

2001 m. kovo 13 d. iš Lietuvos banko Ūkio ministerija perėmė jo vykdytas rejestro tvarkytojo funkcijas²². Įsigaliojus Įmonių rejestro įstatymo pakeitimams, Ūkio ministerija Statistikos departamento nustatyta tvarka per šešis mėnesius turėjo perimti Lietuvos banke įregistruotų komercinių bankų ir jų padalinių (filialų, skyrių), kitų kredito įstaigų, jų statutų (įstatų), užsienio valstybinių bankų dukterinių bankų, užsienio valstybių bankų filialų (skyrių) bei Lietuvos ir užsienio valstybių bankų atstovybių dokumentus ir registravimo duomenis.

Lietuvoje veikusios sveikatos priežiūros įstaigos buvo registruojamos atskirame registre. 1996 m. birželio 6 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos sveikatos priežiūros įstaigų įstatymas Nr. I-1367, kuriuo remiantis buvo nustatomi sveikatos priežiūros įstaigų tipai, jų steigimo, reorganizavimo, likvidavimo, veiklos pagrindai ir kt., bei numatyta, kad akredituotos sveikatos priežiūros įstaigos registruojamos Valstybiniame sveikatos priežiūros įstaigų registre. Šį registrą tvarkė ir įstaigas registravo Sveikatos apsaugos ministerija Valstybinio sveikatos priežiūros įstaigų registro nuostatų, patvirtintų Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. spalio 9 d. nutarimu Nr. 1177 „Dėl valstybinio sveikatos priežiūros įstaigų registro nuostatų patvirtinimo“, nustatyta tvarka.

Atkūrus nepriklausomybę Lietuvos mokslo ir studijų sistemą sudarančios įstaigos buvo nustatytos 1991 m. vasario 12 d. Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatyme Nr. I-1052. Lietuvoje veikė aukštosios mokyklos, mokslo institutai, Lietuvos mokslų akademija ir kitos mokslo įstaigos. Valstybinių aukštųjų mokyklų statusus tvirtino Lietuvos Respublikos Aukščiausioji Taryba, o valstybinių mokslo institutų statusus – Lietuvos Respublikos Vyriausybė. Kitų mokslo ir studijų institucijų įstatatai ir jų pakeitimai buvo registruojami Lietuvos Respublikos Vyriausybės nustatyta tvarka. Mokslo ir studijų institucija, išskyrus privačią, nuo statuto patvirtinimo ar įstatų įregistravimo dienos įgydavo juridinio asmens teises. Lietuvos Respublikos Vyriausybės aparato Informacijos, mokslo ir studijų skyriui buvo pavesta registruoti valstybinių mokslo įstaigų įstatus ir apie jų įregistravimą informuoti Ekonomikos ministeriją²³.

Nuo 1991 m. liepos 1 d. įsigaliojo Lietuvos Respublikos švietimo įstatymas Nr. I-1489. Pagal šio įstatymo 28 straipsnio 2 dalį, švietimo teikėjų tinklą Lietuvoje sudarė valstybinės, savivaldybių ir nevalstybinės bendrojo ugdymo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, aukštosios mokyklos, neformaliojo švietimo mokyklos, kurios, gavusios Kultūros ir

²⁰ Lietuvos Respublikos europos reikalų ministerijos, Ūkio ministerijos, Žemės ir miškų ūkio ministerijos įsteigimo, Ekonomikos ministerijos, Energetikos ministerijos, Miškų ūkio ministerijos, Pramonės ir prekybos ministerijos, Žemės ūkio ministerijos panaikinimo ir Vyriausybės įstatymo 27 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. VIII-36.

²¹ Įmonių rejestro įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. VIII-69.

²² Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. IX-206 ir Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 3 straipsnio pakeitimo įgyvendinimo įstatymas Nr. IX-207.

²³ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1991 m. liepos 17 d. nutarimas Nr. 283 „Dėl tipinių valstybinės mokslo įstaigos įstatų tvirtinimo“.

švietimo ministerijos išduotą licenciją, buvo registruojamos miestų (rajonų) savivaldybėse. Kultūros ir švietimo ministerija tvarkė Švietimo įstaigų registrą, kuris buvo įsteigtas Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu²⁴. Švietimo įstaigų registre, nepriklausomai nuo pavaldumo ir veiklos formų, buvo registruojamos Lietuvoje esančios valstybinės ir nevalstybinės švietimo įstaigos (išskyrus aukštąsias mokyklas) ir jų filialai – ikimokyklinio ugdymo įstaigos, bendrojo lavinimo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, aukštesniosios mokyklos, papildomojo ugdymo ir neformaliojo švietimo įstaigos. Pastarųjų registro tvarkytojai buvo aukštesniosios pakopos savivaldybės institucijos, kuriose buvo registruojamos visos jų teritorijoje steigiamos švietimo įstaigos. Švietimo įstaigų registre įregistruotai švietimo įstaigai buvo išduodamas Kultūros ir švietimo ministerijos nustatyto ir patvirtinto pavyzdžio švietimo įstaigos registravimo pažymėjimas.

1996 m. gegužės 6 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybė nutarimu Nr. 536 „Dėl švietimo įstaigų bei mokslo ir studijų institucijų valstybinio registro nuostatų patvirtinimo“ įsteigė Švietimo įstaigų, mokslo ir studijų institucijų valstybinį registrą ir patvirtino jo nuostatus. Šio registro nuostatuose nustatyta tvarka buvo registruojamos tuo metu steigiamos ir anksčiau įsteigtos švietimo įstaigos²⁵. Švietimo ir mokslo ministerijai buvo pavesta perkelti Švietimo įstaigų registro duomenis į Švietimo įstaigų bei mokslo ir studijų institucijų valstybinį registrą, kuriame buvo registruojamos pagal Lietuvos Respublikos švietimo įstatymą veikiančios valstybinės, savivaldybių ir nevalstybinės švietimo įstaigos ir jų filialai – švietimo įstaigos (ikimokyklinės ugdymo įstaigos, bendrojo lavinimo mokyklos, profesinio mokymo įstaigos, aukštesniosios mokyklos, papildomojo ugdymo ir suaugusių neformaliojo švietimo įstaigos) ir pagal Lietuvos Respublikos mokslo ir studijų įstatymą veikiančios valstybinės ir nevalstybinės mokslo ir studijų institucijos ir jų filialai – mokslo ir studijų institucijos (aukštosios mokyklos, mokslo institutai, mokslo įstaigos, kitos mokslo ir studijų institucijos, mokslo ir studijų institucijų asociacijos).

Remdamasis šiuo Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu, Statistikos departamentas registravo iš valstybės biudžeto išlaikomas įstaigas ir jų padalinius (filialus), o iš savivaldybių biudžetų išlaikomas įstaigas ir jų padalinius (filialus) registravo savivaldos vykdomosios institucijos apie tai pranešdamos Statistikos departamentui²⁶. Įsigaliojus minėtojo nutarimo nuostatomis, biudžetinės įstaigos ir jų padaliniai per vienus metus privalėjo įsiregistruoti vienoje iš šių institucijų.

1995 m. lapkričio 2 d. įsigaliojusiame Lietuvos Respublikos religinių bendruomenių įstatyme buvo nustatyta, kad naujai susikūrusios (atsikūrusios) tradicinės religinės bendruomenės ir bendrijos juridinio asmens teises įgyja tik tada, kai jų vadovybė apie susikūrimą (atsikūrimą) raštu praneša Teisingumo ministerijai ir yra nustatomas konkrečios bendruomenės ar bendrijos tradicijų tęstinumas, atsižvelgiant į jos kanonus, statutus ir kitas normas. Tradicinių religinių bendruomenių, bendrijų ir centrų pagal jų kanonus, statutus ar kitas normas įsteigti juridiniai asmenys juridinio asmens teises įgydavo tada, kai jų vadovybė raštu pranešdavo Teisingumo ministerijai, o ši įformindavo įstatymų nustatyta tvarka. Kitos religinės bendruomenės ir bendrijos juridinio asmens teises įgydavo nuo jų įstatų ar juos atitinkančių dokumentų įregistravimo Teisingumo ministerijoje. Pastarojoje buvo registruojamos politinės partijos ir organizacijos, labdaros organizacijos ir fondai, profesinių sąjungų, religinių bendruomenių ir bendrijų, visuomeninių organizacijų įstatatai (statutai)²⁷.

²⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1993 m. birželio 11 d. nutarimas Nr. 441 „Dėl švietimo įstaigų registro nuostatų patvirtinimo“.

²⁵ Institucijos, veikiančios pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1996 m. kovo 29 d. nutarimą Nr. 404 „Dėl švietimo įstaigų steigimo, reorganizavimo ir likvidavimo nuostatų patvirtinimo“, ir mokslo ir studijų institucijos, veikiančios pagal Lietuvos mokslo ir studijų įstatymą.

²⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. balandžio 4 d. nutarimas Nr. 323 „Dėl laikinosios biudžetinių įstaigų registravimo tvarkos patvirtinimo“.

²⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministerijos nuostatai, patvirtinti Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1998 m. liepos 9 d. nutarimu Nr. 851 (Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000 m. lapkričio d. nutarimo Nr. 1354 redakcija).

Juridinių asmenų registro įsteigimo prielaidos

Kaip matyti, nuo nepriklausomybės atkūrimo Lietuvoje veikė daugybė atskirų registų, kuriuos pagal Įmonių rejestro įstatymą tvarkė skirtingos institucijos. Lietuvai rengiantis stoti į Europos Sąjungą vienu iš svarbiausių tikslų tapo siekis suderinti Įmonių rejestro įstatymą su Europos Bendrijų teisės normomis. Europos Komisijos 2000 m. ataskaitoje dėl Lietuvos pažangos rengiantis narystei Europos Sąjungoje buvo rašoma, kad teisės aktai, susiję su Įmonių rejestru, turėtų būti tobulinami.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė, vykdydama Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programą (Nacionalinė acquis priėmimo programa) ir atsižvelgdama į patvirtintas Lietuvos Respublikos pozicijas derybose dėl narystės Europos Sąjungoje, 2002 m. vasario 27 d. nutarimu Nr. 300 „Dėl Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė acquis priėmimo programa) teisės derinimo priemonių ir acquis įgyvendinimo priemonių 2002 metų planų patvirtinimo“ patvirtino acquis įgyvendinimo priemonių 2002 m. planą. Šiame plane buvo numatytos priemonės, skirtos pasirengti įgyvendinti Europos Sąjungos teisę. Viena iš jų – įsteigti Juridinių asmenų registrą, siekiant užtikrinti bendrovių registravimą ir informacijos apie jas atskleidimą.

Bendrosios su tuo susijusios nuostatos buvo įtvirtintos naujai parengtame Lietuvos Respublikos civiliniame kodekse, kuris įsigaliojo 2001 m. liepos 1 dieną. Šio kodekso 2.62 straipsnyje buvo įtvirtintas Juridinių asmenų – pagrindinio valstybės registro statusas ir nustatyta būtinybė kiekvieną juridinį asmenį įregistruoti Juridinių asmenų registre.

2001 m. birželio 12 d. buvo priimtas Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymas Nr. IX-368, kuriame nustatyta, kad Juridinių asmenų registras steigiamas sujungiant juridinių asmenų ir įmonių, neturinčių juridinio asmens teisių, registravimą Kultūros ministerijoje, Sveikatos apsaugos ministerijoje, Švietimo ir mokslo ministerijoje, Teisingumo ministerijoje, Ūkio ministerijoje, Lietuvos banke, Lietuvos statistikos departamente, apskričių viršininkų administracijose ir savivaldybių institucijose. Juridinių asmenų registro steigėja – Vyriausybė, o jo valdytoja – Teisingumo ministerija.

Įgyvendindama Juridinių asmenų registro įstatymą, Lietuvos Respublikos Vyriausybė 2001 m. gruodžio 21 d. priėmė nutarimą Nr. 1571 „Dėl Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymo įgyvendinimo ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. 742 „Dėl Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės įsteigimo“ dalinio pakeitimo“, kurio 1 punktu pavedė Teisingumo ministerijai vykdyti Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės steigėjo funkcijas ir patvirtinti naujosios redakcijos šios įmonės įstatus, kuriais remiantis įmonei būtų priskirta juridinių asmenų registravimo funkcija.

Nuo 2002 m. liepos 1 d. juridinių asmenų registravimo funkcija buvo perduota Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonei²⁸.

Pagal pakeistą Įmonių rejestro įstatymą, Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonė buvo paskirta vyriausiuoju Rejestro tvarkytoju ir jai perduotos Statistikos departamento ir Ūkio ministerijos vykdytos Rejestro tvarkytojų funkcijos²⁹. Naujai įmonei buvo pavesta registruoti iš valstybės lėšų steigiamas įmones ir įmones, į kurias investuotas užsienio kilmės kapitalas, draudimo veiklą vykdančias įmones, Prekybos, pramonės ir amatų rūmus bei jų asociaciją, užsienio įmonių atstovybes,

²⁸ Įmonė įsteigta 1997 m. liepos 8 d. Lietuvos Respublikos Vyriausybės nutarimu Nr. 742 „Dėl Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės įsteigimo“.

²⁹ 2002 m. gegužės 30 d. Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 3, 5, 7, 9 ir 101 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. IX-918.

komercinius bankus ir jų padalinius (filialus, skyrius), kitas kredito įstaigas, jų statutus (įstatus), užsienio valstybių bankų dukterinius bankus, užsienio valstybių bankų filialus (skyrius) bei Lietuvos ir užsienio valstybių bankų atstovybes, kaupti ir tvarkyti visų Lietuvos Respublikoje įregistruotų įmonių registravimo duomenis, taip pat perduotas metodinis vadovavimas registravimą atliekantiems rejestro tvarkytojams (Įmonių rejestrą ir toliau tvarkė vietos savivaldos vykdomosios institucijos).

Nuo 2003 balandžio 1 d. Žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės pavadinimas buvo pakeistas į valstybės įmonę Registų centrą³⁰. Įregistruotam juridiniam asmeniui buvo išduodamas valstybės įmonės Registų centro nustatytos formos pažymėjimas ir suteikiamas rejestro numeris (kodas). Šį pažymėjimą pasirašydavo ir rejestro numerį (kodą) skirdavo rejestro tvarkytojai, atliekantys teisinę registraciją³¹.

Lietuvos Respublikos Vyriausybė pavedė Teisingumo ministerijai įgyvendinti valstybės įmonės Registų centro savininko teises ir pareigas³². Juridinių asmenų registras turėjo būti įsteigtas iki 2002 m. sausio 1 d.³³, bet Vyriausybė Juridinių asmenų nuostatus patvirtino tik 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimu Nr. 1407 ir nuo 2004 m. pradžios Juridinių asmenų registras pradėjo savo veiklą³⁴.

Juridinių asmenų registras buvo įsteigtas siekiant suvienodinti juridinių asmenų registravimo praktiką Lietuvoje, supaprastinti registravimo procesą, užtikrinti duomenų ir dokumentų viešumą bei tinkamą trečiųjų asmenų interesų apsaugą³⁵. Minėtasis registras buvo įsteigtas įgyvendinant Europos Sąjungos teisės aktus, susijusius su duomenų apie bendroves atskleidimu. Juridinių asmenų registruui pradėjus savo veiklą, juridinio asmens registravimo tvarka atitiko Europos Sąjungos teisės normas ir valstybių narių praktiką. Be to, atsirado galimybė jį interguoti į Europos verslo registrą. Nuo Juridinių asmenų registro veiklos pradžios įsigaliojo ir Lietuvos Respublikos civilinio kodekso taisyklės dėl juridinio asmens registravimo ir jo duomenų atskleidimo minėtajame registre pagal Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo 15 straipsnį. Juridinių asmenų registrą padėjo sukurti Austrijos teisinės kompetencijos ugdymo Rytų Europoje ir Centrinėje Azijoje centras. Užsienio ir Lietuvos specialistų teigimu, Lietuvoje įsteigtas Juridinių asmenų registras buvo vienas moderniausių Europoje³⁶.

Lietuvos Respublikos Vyriausybei 2005 m. vasario 3 d. pateiktoje Teisingumo ministerijos 2004 m. ataskaitoje nurodoma, kad siekiant užtikrinti efektyvią Juridinių asmenų registro veiklą – juridinių asmenų registravimą pagal ES *acquis* ir Lietuvos teisės aktų reikalavimus skiriama 221,2 tūkst. litų suma. Tokia suma buvo skirta kompiuterizuotai informacinei sistemai sukurti ir darbo vietoms įrengti. Suprojektuota Juridinių asmenų registro centrinė duomenų bazė ir parengtas duomenų perkėlimo iš Įmonių rejestro duomenų bazės į Juridinių asmenų registro duomenų bazę techninis sprendimas. Valstybės įmonėje Registų centre buvo sukurtos 88 kompiuterizuotos darbo vietos³⁷.

³⁰ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. kovo 3 d. nutarimas Nr. 279 „Dėl žemės ir kito nekilnojamojo turto kadastro ir registro valstybės įmonės pavadinimo pakeitimo“.

³¹ 2003 m. balandžio 22 d. Lietuvos Respublikos įmonių rejestro įstatymo 2, 3, 5, 7, 8, 9 straipsnių pakeitimo ir papildymo įstatymas Nr. IX-1531.

³² Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2004 m. lapkričio 3 d. nutarimas Nr. 1381 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 1997 m. liepos 8 d. nutarimo Nr. 742 ir Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. gruodžio 21 d. nutarimo Nr. 1571 pakeitimo“.

³³ 2000 m. liepos 18 d. Civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymas Nr. VIII-1864.

³⁴ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimas Nr. 1403 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“.

³⁵ STRAČKAITIS, M. Juridinių asmenų registro naujovės. „Verslo žinių“ 2004 m. gegužės 13 d. priedas „Karjera ir vadyba“.

³⁶ KRIKŠTOLAITYTĖ, D. Nuo sausio 1-osios jau veikia juridinių asmenų registras. Kauno diena, 2004 m. sausio 20 d., p. 17.

³⁷ Iš: Teisingumo ministerijos 2004 m. ataskaitos Lietuvos Respublikos Vyriausybei [žiūrėta 2018-10-02, 11.20]. Prieiga per internetą: <www.tm.lt/dok/atask/ataskaita%202004.doc, prisijungimo laikas>.

Tuo pat metu buvo rengiami teisės aktai, kuriais remiantis buvo įgyvendinamos Civilinio kodekso normos, reguliuojančios juridinių asmenų registravimą. Sklandžiai Juridinių asmenų registro veiklai užtikrinti buvo priimti tam tikrų teisinių formų juridinių asmenų steigimų ir veiklą reguliuojantys įstatymai: Advokatūros, Archyvų, Valstybės ir savivaldybės įmonių, Akcinių bendrovių, Individualių įmonių, Politinių partijų ir politinių organizacijų, Labdaros ir paramos fondų, Religinių bendruomenių ir bendrijų bei kt.

2003–2004 m. pagal Europos Sąjungos PHARE (angl. Poland and Hungary Aid for Restructuring the Economy) programą, kurią įgyvendinant buvo skiriama finansinė parama šalims, Lietuva kartu su Austrija vykdė bendrą projektą „Įmonių registravimo paslaugų tobulinimas atsižvelgiant į ES teisę“, kurį administravo Teisingumo ministerija, o vykdė valstybės įmonė Registrų centras. Šiuo projektu buvo siekiama tobulinti įmonių rejestro paslaugas atsižvelgiant į Europos Sąjungos teisę, todėl buvo pateikta rekomendacinių pastabų esamiems teisės aktams siekiant jų atitikties Europos Sąjungos teisės aktų reikalavimams, suteikta pagalba kuriant programinę įrangą Juridinių asmenų registro duomenims rinkti, parengta Pirmosios Tarybos direktyvos įgyvendinimo įvairiose Europos Sąjungos šalyse palyginamoji studija, perduota užsienio valstybių patirtis, surengti mokomieji vizitai į Austriją, Italiją ir Nyderlandus. Šių vizitų metu su kitomis šalimis buvo dalijamasi praktinėmis registru valdymo žiniomis, pateikta išvadų ir siūlymų, parengtas Juridinių asmenų registro strateginis plėtros planas. Kadangi Lietuvos juridinių asmenų dokumentus prieš pateikiant Juridinių asmenų registru turėjo tikrinti notariai, įrašydami tvirtinamąjį įrašą, reikėjo patobulinti ir notarų teises žinias bei parengti juos darbui su Juridinių asmenų registru. Registrų centro specialistai buvo konsultuojami ir informacinių technologijų klausimais. Be kita ko, jau tuo metu buvo skatinama Juridinių asmenų registro integracija į Europos verslo registrą (angl. European Business Register, EBR) – verslo registru tinklą, prie kurio buvo prisijungę daugelio Europos Sąjungos šalių verslo registrai.

Įsteigus Juridinių asmenų registrą, juridiniai asmenys, kurie jau buvo įregistruoti, neturėjo persiregistruoti, o jų duomenys (kodas, pavadinimas, teisinė forma, buveinė (adresas), veikla, teisinis statusas, duomenys apie vadovą, įregistravimo data, išregistravimo data) į minėtąjį registrą buvo perkelti automatiškai. Kita vertus, teikdamas duomenų pakeitimus, juridinis asmuo privalėjo pateikti visus Juridinių asmenų registro nuostatuose nurodytus duomenis, kurių nebuvo atskiruose Įmonių rejestro registruose. Visiems juridiniams asmenims nuo 2004 m. sausio 1 d. buvo rekomenduojama patikslinti savo duomenis Juridinių asmenų registre, nes naujai įsteigtam registru juridiniai asmenys privalėjo pateikti daugiau duomenų. Juridiniams asmenims, nepatikslinusiems savo duomenų Juridinių asmenų registre, galėjo kilti sunkumų sudarant sandorius, pateikiant duomenis teismams ir kitoms institucijoms.

Juridinių asmenų registru pradėjus veiklą, Įmonių rejestras ir atskiros registravimo sistemos buvo panaikintos. Iki Juridinių asmenų registro veiklos pradžios norintieji steigti įmonę privalėjo atskirai įregistruoti įmonės pavadinimą Firmų vardų registre. Įsigaliojus pakeitimams, susijusiems su Juridinių asmenų registro veiklos pradžia, Firmų vardų registras buvo panaikintas, nes pagal Civilinio kodekso nuostatas įmonių pavadinimai atskirai nebuvo registruojami. Verslininkams neberekėjo vykti į Patentų biurą ir laukti, kol bus išduotas įmonės pavadinimo registracijos pažymėjimas, todėl sutrumpėjo juridinių asmenų steigimo ir registravimo terminai. Nuo 2004 m. sausio 1 d. visi duomenys ir dokumentai apie juridinius asmenis buvo perduoti Juridinių asmenų registru ir savivaldybėse nebeliko rejestro skyrių.

LIETUVOS RESPUBLIKA

JURIDINIŲ ASMENŲ REGISTRAS

REGISTRAVIMO PAŽYMĖJIMAS

Pavadinimas: **AB "Agrovaldymo grupė"**
 Kodas: **126264360**
 Buvęs kodas: **2626436**
 Teisinė forma: **Akcinė bendrovė**
 Įregistravimo data: **2003 m. birželio 25 d.**
 Registro tvarkytojas: **Valstybės įmonė Registrų centras**
 Pažymėjimą išdavė: **Valstybės įmonės Registrų centro Vilniaus filialas**

Juridinių asmenų registravimo skyriaus
vedėja **Rasa Kunigėlyte**

Pažymėjimas išduotas: **2006 m. sausio 26 d.**

Nr. **089563**

3 pav. Juridinių asmenų registre įregistruoto juridinio asmens pažymėjimas

Nuo Juridinių asmenų registro veiklos pradžios atsirado daugiau galimybių rinktis juridinio asmens pavadinimą, kuris būtų unikalus, t. y. nebūtų tapatus jau įregistruotų juridinių asmenų pavadinimams ir geriausiai atspindėtų juridinio asmens poreikius bei atitiktų teisės aktų nuostatas. Juridinio asmens pavadinimo atitikties įstatymų

nuostatomis iš anksto netikrino jokios valstybės institucijos. Pavadinimo tapatumą turėjo vertinti Juridinių asmenų registro tvarkytojas, taikydamas programinę įrangą. Subjektyvus pavadinimo panašumo vertinimas nebuvo atliekamas. Vadinasi, įregistruoti juridiniai asmenys turėjo atkreipti dėmesį į šią naują, nes nesant visapusiškos valstybinės pavadinimo kontrolės rinkoje galėjo atsirasti daugiau piktnaudžiavimo atvejų siekiant naudoti panašius pavadinimus. Juridinis asmuo, kurio teisės į pavadinimą galėjo būti pažeistos, turėjo teisę taikyti Civilinio kodekso 2.42 str. 2 d. nustatytas teises priemones – kreiptis į teismą su reikalavimu, kad šis įpareigotų juridinį asmenį nutraukti neteisėtus veiksmus arba pakeisti pavadinimą ir atlyginti tokiais veiksmais padarytą turtinę ir neturtinę žalą. Pavadinimo atitikties bendrinės lietuvių kalbos normoms registruojant juridinį asmenį irgi nebuvo vertinama, bet steigėjai pagal Civilinio kodekso 2.40 str. nuostatas turėjo sukurti taisyklingą pavadinimą, kitaip galėjo būti nubausti Valstybinės lietuvių kalbos inspekcijos administracine tvarka. Kadangi vertinimas, ar rinkoje yra naudojamas panašus pavadinimas, turėjo būti atliekamas pačių rinkos subjektų, atsižvelgiant į teikiamas paslaugas ir klientų klaidinimą netgi manyta, kad panaikinus Firmų vardų registrą bus sunku išvengti painiavos. Be to, nebuvo renkama rinkliava valstybei už pavadinimo patikrą, pavyzdžiui, įmonės pavadinimo tapatumo patikra Firmų vardų registre kainavo 10 litų, o įmonės vardo registravimas – 70 litų³⁸.

Nuo Juridinių asmenų registro veiklos pradžios juridinio asmens pavadinimas galėjo būti laikinai įtrauktas į Juridinių asmenų registrą ir saugomas ne ilgiau kaip šešis mėnesius. Šis terminas siejamas su Civilinio kodekso 2.46 str. 4 d. ir Juridinių asmenų registro nuostatuose numatytu reglamentavimu, kad juridinio asmens steigimo dokumentai, nepateikti Juridinių asmenų registrai per šešis mėnesius nuo steigimo dokumentų sudarymo, netenka galios.

SVARBIAUSIOS REGISTRŲ CENTRO FUNKCIJOS TVARKANT JURIDINIŲ ASMENŲ REGISTRĄ

4 pav. Svarbiausios Registrų centro funkcijos tvarkant Juridinių asmenų registrą

³⁸ DŽEVECKYTĖ, R. Įmonės vardas – kartu su jos registravimu: verslas ir teisė. „Verslo žinių“ 2003 m. spalio 30 d. priedas „Karjera ir vadyba“, p. 1, 3.

Pradėjus veikti Juridinių asmenų registrai pasikeitė ir juridinio asmens registravimo tvarka. Anksčiau prieš registruodami įmonę asmenys turėjo parengti steigimo bei registravimo dokumentus ir juos tiesiogiai pateikti įmonių rejestro tvarkytojui. Visus su juridinio asmens registravimu susijusius klausimus reikėjo aiškintis tik su įmonių rejestro tvarkytojais, kurie teisiniu požiūriu išnagrinėję dokumentus pirmiausia nusprendavo, ar šie atitinka teisės aktų nuostatas, ir tik tada įregistruodavo juridinį asmenį. Jei registruoti pateikti dokumentai neatitikdavo teisės aktų, įmonės steigėjai turėdavo ištaisyti klaidas ir pakartotinai pateikti dokumentus³⁹.

Viena svarbiausių duomenų ir dokumentų registravimo įsteigtame Juridinių asmenų registre ypatybių – registro tvarkytojas neturėjo tikrinti pateikiamų dokumentų turinio teisėtumo, jeigu Juridinių asmenų registrai teikiamų juridinio asmens steigimo dokumentų atitiktį įstatymų nuostatomis ir faktą, kad juridinį asmenį, pakeistus duomenis ir steigimo dokumentus registruoti galima, nes yra įvykdytos įstatymuose nustatytos prievolės ir atsirado įstatymuose ar steigimo dokumentuose numatytos aplinkybės, patvirtino notaras. Teisininkai vertino, ar įmonių dokumentų turinio tikrinimo perdavimas notarams patobulintų įmonių registravimo tvarką. Pavyzdžiui, advokatų kontoros „Baublys ir partneriai“ advokatas Paulius Čerka naująsias nuostatas komentavo taip: „ne paslaptis, jog šiuo metu kai kurioms institucijoms yra į kraują įaugęs noras taisyti atnešamus dokumentus, o ne atlikti pagrindinę funkciją – tuos dokumentus registruoti. Jokie registrai iš esmės neprivalo tikrinti dokumentų, ieškoti klaidų ir dėl to atsisakyti registruoti.“⁴⁰

Registro tvarkytojai turėjo tik patikrinti, ar pateikti visi dokumentai, ar jie aiškiai surašyti, ar yra tinkamos formos, ar įstatai pateikti nepraėjus šešiams mėnesiams (įstatymuose gali būti nustatyti ir kiti terminai) nuo įstatų sudarymo. Dokumentuose pateikiamų duomenų tikrumo neturėjo tikrinti nei notaras, nei Juridinių asmenų registro tvarkytojas. Atsakomybė už pateikiamų dokumentų ir duomenų teisingumą bei tikrumą buvo numatyta juridiniam asmeniui (vadovui). Pateikiamuose dokumentuose esantys duomenys neturėjo skirtis nuo į formas įrašytų duomenų. Notaras tvirtino formose surašytų duomenų atitiktį įstatymams. Už steigiamo juridinio asmens dokumentų atitikties įstatymų nuostatomis patvirtinimą ir patvirtinimą, kad juridinį asmenį galima įregistruoti, notarui buvo mokama priklausomai nuo juridinio asmens teisinės formos – nuo 170 iki 500 litų⁴¹. Be abejonės, ir patiems notarams toks darbas buvo naujas. Dešimt Lietuvos Respublikos notarų buvo išvykę į Austrijos sostinę Vieną susipažinti su Austrijos juridinių asmenų registru. Grįžę savo patirtį jie perdavė kolegoms. 2003 m. lapkritį įvyko mokymai, skirti visiems Lietuvos Respublikos notarams⁴².

Be notaro, Juridinių asmenų registrai pateikiamų duomenų ir dokumentų tikrumą nustatytais atvejais tikrino Teisingumo ministerija (pvz., tradicinių religinių bendruomenių) arba Juridinių asmenų registro tvarkytojas, kai Juridinių asmenų registro nuostatuose numatytais atvejais dokumentai Juridinių asmenų registro tvarkytojui buvo pateikiami tiesiogiai.

Įsteigus Juridinių asmenų registrą svarbu buvo ir tai, kad asmenys, galintys sudaryti sandorius įmonių vardu, juridinio asmens atstovavimo taisyklės ir kiti svarbūs duomenys buvo registruojami viešajame registre.

Vienas svarbiausių Juridinių asmenų registrai privalomų teikti dokumentų – įmonių metinės finansinės atskaitomybės dokumentai, jeigu juridinis asmuo privalėjo juos

³⁹ DANILEVIČIUS, M. Informacijos šaltinis – juridinių asmenų registras. Apskaitos menas, 2004 m. liepos 12-18 d. (Nr. 28), p. 9-11.

⁴⁰ DŽEVECKYTĖ, R. Įmonės vardas – kartu su jos registravimu: verslas ir tesė. „Verslo žinių“ 2003 m. spalio 30 d. priedas „Karjera ir vadyba“, p. 1, 3.

⁴¹ Verslo žinios, 2004, 5 (13). Prieiga per internetą: <<http://www.notarius.lt/publikacijos/juridiniu-asmenu-registro-naujoves>>.

⁴² KRIŠTOLAITYTĖ, D. Nuo sausio 1-osios jau veikia juridinių asmenų registras. Kauno diena, 2004 m. sausio 20 d., p. 17.

sudaryti pagal įstatymus. Tuo metu galiojusiam Lietuvos Respublikos administracinių pažeidimų kodekse juridinio asmens vadovui buvo numatyta administracinė atsakomybė už šių dokumentų nepateikimą laiku ar neteisingų dokumentų pateikimą. Toks dokumentų ir duomenų atskleidimas viešajame registre turėjo įtakos verslo aplinkai, kuri tapo daug skaidresnė, o įmonės galėjo labiau viena kita pasitikėti.

Juridinių asmenų metinių finansinių ataskaitų dokumentai Juridinių asmenų registrui turėjo būti pateikiami Civilinio kodekso 2.66 straipsnio nustatyta tvarka – kiekvienais metais per trisdešimt dienų nuo to momento, kai juridinis asmuo juos patvirtina įstatymų ir juridinio asmens steigimo dokumentų nustatyta tvarka, pradedant 2003 m. dokumentais.

Remiantis naująja juridinių asmenų registravimo sistema buvo nustatyta juridinių asmenų (ir filialų, atstovybių) kodų, sudarytų iš devynių skaitmenų, suteikimo ir naujos formos registravimo pažymėjimo išdavimo tvarka. Naujasis kodas juridiniam asmeniui buvo suteikiamas iškart į Juridinių asmenų registrą automatiškai perkėlus jo duomenis, bet juridiniam asmeniui neatsirasdavo pareiga naudotis automatiškai suteiktu kodu. Juridiniai asmenys, filialai ar atstovybės naujuoju kodu galėjo naudotis nuo naujojo registravimo pažymėjimo išdavimo dienos. Nuo 2005 m. sausio 1 d. naujieji registravimo pažymėjimai buvo išduodami visiems iki Juridinių asmenų registro veiklos pradžios įregistruotiems juridiniams asmenims, filialams ar atstovybėms, kai šie kreipėsi į registro tvarkytoją.

Tik įsteigus Juridinių asmenų registrą jam galėjo būti teikiami popieriniai juridinių asmenų dokumentai. Vienas svarbiausių Europos Sąjungos teisės aktų, reglamentuojančių elektroninį juridinių asmenų registravimą, – Europos Parlamento ir Tarybos 2003 m. liepos 15 d. direktyva (Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2003/58/EBB, iš dalies keičianti Tarybos direktyvą 68/151/EEB dėl atskleidimo reikalavimų tam tikrų rūšių bendrovėms). Šioje direktyvoje nustatyta, jog valstybės narės užtikrina, kad iki 2007 m. sausio 1 d. bendrovės ir kiti juridiniai asmenys, iš kurių buvo reikalaujama parengti arba padėti rengti pranešimus, visus dokumentus ir duomenis, kurie yra reikalaujami atskleisti, gali pateikti ir gauti elektroninėmis priemonėmis. Atitinkamai nuo 2007 m. sausio 1 d. rašytine forma Juridinių asmenų registrui pateikti duomenys ir dokumentai turėjo būti perkelti į elektroninę formą.

Lietuvos Respublikos Vyriausybės strateginiuose planuose buvo numatyta elektroninės valdžios ir elektroniniu būdu teikiamų paslaugų plėtra. Tam tikros teisinės nuostatos dėl elektroninio registravimo įtvirtintos Elektroninės valdžios koncepcijoje⁴³ ir Lietuvos informacinės visuomeninės plėtros strategijoje⁴⁴. Įmonių teisės srityje prioritetu tampa dokumentų Juridinių asmenų registrui pateikimas ir jų kopijų ir duomenų išrašų gavimas elektronine forma⁴⁵.

Keičiant juridinio asmens registravimo tvarką ir pereinant prie elektroninių dokumentų pateikimo turėjo būti atlikta nemažai parengiamųjų darbų. Įprastai teikiant dokumentus Juridinių asmenų registrui reikėjo nemažai lėšų ir laiko, nes dėl naujojo juridinio asmens įregistravimo į Registų centrą reikėjo vykti kelis kartus: pirmiausia pateikti dokumentus dėl laikino juridinio asmens pavadinimo įtraukimo, pateikti dokumentus dėl

⁴³ Elektroninės valdžios koncepcija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2002 m. gruodžio 31 d. nutarimu Nr. 2115.

⁴⁴ Lietuvos informacinės visuomeninės plėtros strategija, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. birželio 8 d. nutarimu Nr. 625.

⁴⁵ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. veiklos ataskaita, patvirtinta Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2006 m. kovo 30 d. nutarimu Nr. 314 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2005 m. veiklos ataskaitos pateikimo Lietuvos Respublikos Seimui“.

juridinio asmens įregistravimo, paskui atsiimti įregistruoto juridinio asmens dokumentus. Be to, juridinio asmens steigimo procese dalyvauja ir notaras, kurio paslaugos nemažai kainuoja.

Vis plačiau Lietuvoje taikomos elektroninės ryšio priemonės ir internetas, e. vyriausybės, e. komercijos ir e. visuomenės principų įgyvendinimas, kvalifikuoto elektroninio parašo įsigaliojimas leido vis plačiau naudotis viešosiomis elektroninėmis paslaugomis. Nuo 2009 m. Juridinių asmenų registrai tik elektronine forma, išskyrus tik kai kurių teisinių formų juridinius asmenis, pradėti teikti juridinių asmenų metinių finansinių ataskaitų rinkiniai. Be to, buvo siekiama sukurti ir įdiegti galimybę elektroniniu būdu registruoti juridinius asmenis. Todėl Registų centras pradėjo įgyvendinti Juridinių asmenų elektroninės paslaugos (JAREP) projektą, kuriame dalyvavo Teisingumo ministerijos darbuotojai, notarai ir atskiros institucijos, teikiančios pranešimus Juridinių asmenų registrai. Šis projektas buvo baigtas 2011 m. pabaigoje, o jo rezultatas – sukurta klientui patogi paslauga. Sukūrus bendrąją sistemą, buvo pradėti naudoti formalizuoti juridinio asmens steigimo dokumentai ir prašymų formos, kuriuose iš juridinio asmens įrašomų duomenų informacinė sistema suformuoja juridinio asmens steigimo dokumentus. Visi dokumentai, teikiami per JAREP, yra pasirašomi saugiu kvalifikuotu elektroniniu parašu. Juridinio asmens steigėjams atsirado galimybė visus veiksmus, susijusius su steigiamo juridinio asmens registravimu, atlikti nuotoliniu būdu nevykstant į Registų centro padalinį. Steigėjai, kurių netenkina formalizuoti dokumentai, visada turi galimybę duomenis ir popierinius dokumentus su notaro tvirtinamuoju įrašu pateikti įprastu būdu, išskyrus Juridinių asmenų registro nuostatuose nurodytas išimtis.

Akivaizdu, kad naujoji elektroninė paslauga padėjo pagerinti juridinių asmenų registravimo paslaugos kokybę, automatizuoti rankinį paslaugą teikiančių registatorių darbą. Diegiant paslaugą buvo sukurtos priemonės ir suteikta galimybė elektroniniu būdu per vieną darbo dieną atidaryti kaupiamąją sąskaitą viename iš bankų.

Įgyvendinus JAREP projektą, į elektroninę terpę buvo perkeltos šios paslaugos:

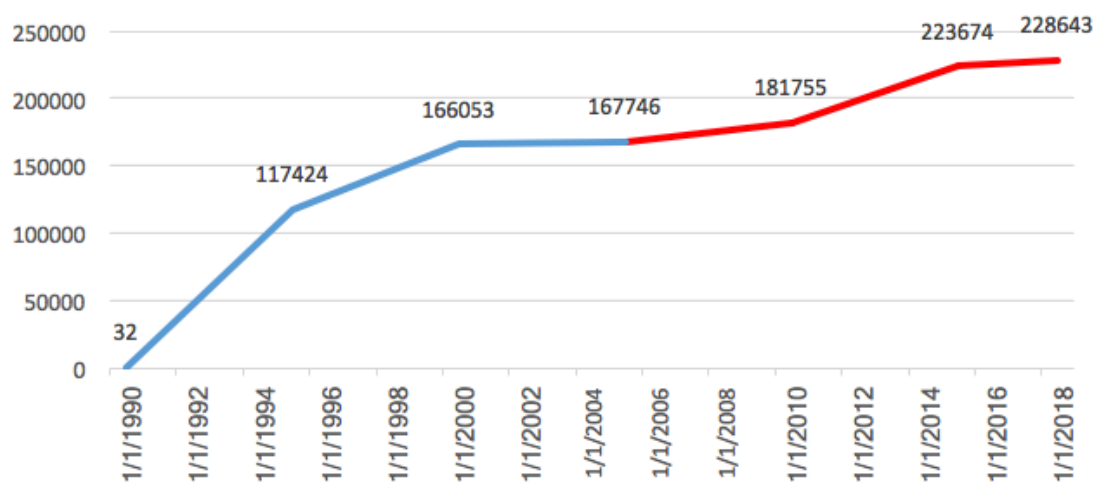
- pavadinimo įrašymo į Juridinių asmenų registrą;
- uždarnosios akcinės bendrovės, asociacijos, mažosios bendrijos, labdaros ir paramos fondo, viešosios įstaigos registravimo;
- dokumentų ir duomenų pakeitimų registravimo (valdymo organų narių, buveinės, prokūros, paramos gavėjo statuso, kontaktinių duomenų, teisinio statuso, išskyrus „bankrutuojantis“ ir „bankrutavęs“, pakeistų uždarnosios akcinės bendrovės, individualiosios įmonės, asociacijos, viešosios įstaigos, mažosios bendrijos ar labdaros ir paramos fondo steigimo dokumentų, išskyrus atvejį, kai juridiniam asmeniui įregistruotas teisinis statusas, ir kt.);
- juridinio asmens steigimo, duomenų ir dokumentų keitimo, kai reikalingas Teisingumo ministerijos tvirtinimas;
- pranešimų teikimo Juridinių asmenų registrai.

Nuo 2011 m. sukurta Juridinių asmenų registro elektronine paslauga (JAREP) asmenys plačiai naudojami rezervuodami juridinio asmens pavadinimus, elektroniniu būdu steigdami populiariausių teisinių formų juridinius asmenis: individualiąsias įmones, uždarąsias akcines bendroves, asociacijas, mažąsias bendrijas, viešąsias įstaigas, labdaros ir paramos fondus. Šių teisinių formų juridiniai asmenys sudaro 90 proc. visų Juridinių asmenų registre įregistruotų juridinių asmenų. Be to, Teisingumo ministerija,

naudodamasi šia paslauga, teikia tradicinių religinių bendruomenių ar bendrijų duomenis. Šiuo metu Juridinių asmenų registras tvarkomas vadovaujantis Europos Sąjungos teisės aktais, Lietuvos Respublikos civiliniu kodeksu, Lietuvos Respublikos valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymu, Lietuvos Respublikos juridinių asmenų registro įstatymu, Juridinių asmenų registro nuostatais ir kitais teisės aktais, kuriais remiantis reglamentuojama atskirų teisinių formų juridinių asmenų veikla ir jų duomenų ir pateikimas registru.

Juridinių asmenų registre registruojami šių teisinių formų privatūs juridiniai asmenys: akcinės bendrovės, uždarnosios akcinės bendrovės, mažosios bendrijos, žemės ūkio bendrovės, kooperatinės bendrovės (kooperatyvai), tikrosios ūkinės bendrijos, komanditinės ūkinės bendrijos, individualiosios įmonės, Europos bendrovės, Europos kooperatinės bendrovės, Europos ekonominių interesų grupės, advokatų profesinės bendrijos ir privačių detektyvų bendrijos. Be to, registruojami ar į registrą įrašomi šių teisinių formų viešieji juridiniai asmenys: valstybės įmonės, savivaldybių įmonės, biudžetinės įstaigos, viešosios įstaigos, asociacijos, labdaros ir paramos fondai, bendrijos (daugiabučių gyvenamųjų namų ir asmeninio naudojimo rekreacinės (poilsio), kūrybos (kūrybinės dirbtuvės) ar ūkinės (garažų ir kitų) paskirties pastatų, vienbučių ir dviejų butų gyvenamųjų namų), sodininkų bendrijos, politinės partijos, tradicinės religinės bendruomenės ar bendrijos, religinės bendruomenės, bendrijos ir centrai, jų tos pačios religijos tikslams įgyvendinti įsteigti juridiniai asmenys, profesinės sąjungos ir jų susivienijimai, nuolatinės arbitražo institucijos, Europos teritorinio bendradarbiavimo grupės, šeimos, Centrinis bankas, Prekybos, pramonės ir amatų rūmai, Lietuvos prekybos, pramonės ir amatų rūmų asociacija, Bendrasis valdymo ir pranešimų centras.

JA ĮREGISTRAVIMAS PAGAL METUS

5 pav. Juridinių asmenų įregistravimas pagal metus

Remiantis 2011 m. sausio 1 d. įsigaliojusiais Juridinių asmenų registro nuostatų pakeitimais, įregistravus naują juridinį asmenį ar pakeistus juridinio asmens duomenis vietoj popierinio Juridinių asmenų registro pažymėjimo registro tvarkytojas juridiniams asmenims išduoda elektroninį sertifikuotą Juridinių asmenų registro išrašą (ESI), kuris pasirašomas kvalifikuotu

sertifikatu patvirtintu elektroniniu parašu. Šis išrašas saugomas registre, o juridiniam asmeniui, filialui ar atstovybei suteikiama prieiga (prieigos raktas) prie elektroninio sertifikuoto registro išrašo. Prieiga (prieigos raktas) prie ESI juridiniam asmeniui (filialui ar atstovybei) išsiunčiama elektroninėmis priemonėmis registro tvarkytojui pateiktais juridinio asmens, filialo ar atstovybės kontaktais – elektroninio pašto adresu ir trumpąja žinute į mobilųjį telefoną, todėl svarbu, kad Juridinių asmenų registru būtų pateikti teisingi kontaktiniai juridinio asmens duomenys. ESI ypatingas tuo, kad unikalus prieigos raktas išduodamas tik konkrečiam juridinio asmens, (filialo ar atstovybės) atstovui. Naujai įregistruotam juridiniam asmeniui (filialui ar atstovybei) ESI išduodamas neatlygintinai. Juridinis asmuo (filialas ar atstovybė), norintis gauti prieigą (prieigos raktą) prie savo ESI, turi pateikti Registru centrai nustatytos formos prašymą išduoti ESI, kuris galioja iki Juridinių asmenų registro nuostatuose nurodytų duomenų, informacijos ar dokumentų pakeitimų (pvz., institucijų pranešimų apie išduotą ar panaikintą licenciją, naujo vadovo įregistravimo ir pan.) įregistravimo Juridinių asmenų registre. Visada matomas tik aktualus juridinio asmens ESI.

ESI peržiūra galima Registru centro Juridinių asmenų registro interneto svetainėje viešųjų paslaugų skiltyje nurodžius galiojantį prieigos raktą. Tokiu būdu patikrinti juridinio asmens (filialo ar atstovybės) aktuales duomenis ir informaciją, įregistruotą Juridinių asmenų registre, galima neatlygintinai. Svarbu pabrėžti, kad naudojantis prieigos raktu gautas išrašas yra oficialus dokumentas. Tretieji asmenys, gavę iš juridinio asmens (filialo ar atstovybės) galiojantį prieigos raktą, negali reikalauti pateikti popieriuje spausdinto registro išrašo, nes saugiu elektroniniu parašu pasirašytas dokumentas turi tokią pat teisinę galią kaip ir rašytinis.

Nuolat plėtojama juridinių asmenų registravimo (JAREP) elektroninė paslauga. Jau sukūrimo pradžioje ji buvo integruota su Nekilnojamojo turto registru, Adresų registru, Gyventojų registru ir kitomis vidinėmis Registru centro sistemomis. Vėliau sukurtas ryšys su Valstybinės mokesčių inspekcijos informacinė sistema, per kurią elektroniniu būdu pradėti teikti Valstybinės mokesčių inspekcijos pranešimai ir Valstybinės mokesčių inspekcijos teritorinių padalinių siūlymai inicijuoti juridinio asmens likvidavimą Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva.

Kita juridiniams asmenims aktuali Juridinių asmenų registro veikla – informacinis leidinys, kuriame skelbiami juridinių asmenų ir Juridinių asmenų registro tvarkytojo vieši pranešimai⁴⁶. Tokie pranešimai teikiami Registru centro klientų aptarnavimo padaliniai arba prisijungus prie Registru centro klientų savitarnos sistemos. Svarbu pabrėžti, kad Juridinių asmenų registro tvarkytojo elektroniniame leidinyje paskelbta informacija yra vieša, o už jos turinį yra atsakingas viešų pranešimų pateikęs asmuo.

Prieigai prie elektroniniame leidinyje paskelbtų viešų pranešimų netaikomi jokie apribojimai, todėl suinteresuoti asmenys gali neatlygintinai ieškoti jame paskelbtos informacijos ir ja naudotis. Su elektroniniame leidinyje paskelbtu viešu pranešimu galima susipažinti atliekant paiešką pagal vieną ar kelis kriterijus (pvz., pagal viešų pranešimų pateikio juridinio asmens, pavadinimą, kodą, viešo pranešimo numerį, kategoriją ir kita). Be to, elektroniniame leidinyje paskelbtus viešus pranešimus galima perskaityti naudojantis Registru centro siūloma pranešimų užsakymo paslauga, suteikiančia galimybę suinteresuotiems asmenims užsisakyti informaciją apie elektroniniame leidinyje

⁴⁶ Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2010 m. liepos 21 d. nutarimas Nr. 1056 „Dėl juridinių asmenų, užsienio juridinių asmenų filialų ir atstovybių viešų pranešimų skelbimo elektroniniame leidinyje tvarkos aprašo patvirtinimo“.

paskelbtus viešus pranešimus ir gauti juos elektroniniu paštu. Už viešo pranešimo skelbimą elektroniniame leidinyje mokamas atlyginimas, kurio dydį nustato teisingumo ministras⁴⁷ (pvz., vieno juridinio asmens, užsienio juridinio asmens filialo ar atstovybės viešų pranešimų prenumeratos paslauga metams kainuoja 3,96 euro).

Šiuo metu kiekvienas asmuo, kuriam Lietuvos Respublikos teisės aktų nustatyta tvarka yra išduoti asmens tapatybę patvirtinantys dokumentai, ir kuris yra internetinės bankininkystės arba skaitmeninio sertifikavimo centro vartotojais, už atskirą mokestį be jokių sutarčių gali gauti paslaugas, kurių sąrašas kasmet ilgėja. Pavyzdžiui, Registų centro savitarroje internetu galima:

- neatlygintinai ieškoti pagrindinių juridinio asmens duomenų (pavadinimo, kodo, adreso ir teisinio statuso), pateikiant iki 100 užklausų per dieną;
- įsigyti juridinio asmens registro išrašą elektronine forma;
- užsakyti juridinio asmens popierinį registro išrašą;
- pateikti prašymą išduoti elektroninį sertifikuotą registro išrašą (ESI);
- įsigyti registre saugomų juridinio asmens dokumentų elektronines kopijas;
- įsigyti juridinio asmens finansines ataskaitas ir kitų kartu su jomis pateiktų dokumentų elektronines kopijas;
- pateikti prašymą laikinai įrašyti pavadinimą į registrą;
- pateikti prašymą registruoti naują individualiąją įmonę, uždarytą akcinę bendrovę, asociaciją, viešąją įstaigą, mažąją bendriją ar labdaros ir paramos fondą;
- teikti registruoti tam tikrus juridinio asmens duomenų ir dokumentų pakeitimus;
- skelbti juridinių asmenų, užsienio juridinių asmenų filialų ir atstovybių viešus pranešimus elektroniniame leidinyje „Juridinių asmenų vieši pranešimai“;
- išduoti įgaliojimą atstovui (fiziniam asmeniui);
- gauti informaciją apie juridinius asmenis įregistruotus Europos šalių verslo registre ir kt.

Juridinių asmenų registro valdytojas ir tvarkytojas nuolat siekia turėti aktualius ir teisingus juridinių asmenų duomenis. Priėmus teisės aktų pakeitimus, buvo sudarytos prielaidos iš Juridinių asmenų registro administracine tvarka išregistruoti juridinius asmenis, kurių likvidavimo procedūros buvo pradėtos iki Juridinių asmenų registro veiklos pradžios ir nebaigtos per dešimt metų nuo likviduojamo juridinio asmens statuso įgijimo⁴⁸. Buvo sudarytas ir Juridinių asmenų registro tvarkytojo interneto svetainėje viešai paskelbtas tokių juridinių asmenų sąrašas, be to informacija apie numatomus išregistruoti juridinius asmenis buvo skelbiama spaudoje ir įvairių dienraščių svetainėse (2015 m. vasario 10 d. „Verslo žiniuose“, „Mokesčių žiniuose“, 2016 m. gruodžio 1 d. „Lietuvos žiniuose“ ir kt.). 2016 m. parengus programines priemones iš Juridinių asmenų registro buvo išregistruoti 13 085 ilgiau kaip dešimt metų likviduojami juridiniai asmenys.

Svarbu pažymėti ir tai, kad pradėjus veikti Juridinių asmenų registrai, registro tvarkytojui buvo suteikta teisė inicijuoti jokios veiklos nevykdančių juridinių asmenų likvidavimą pagal Civilinio kodekso 2.70 str. nuostatas. Tam registro tvarkytojas turėjo pateikti ieškinį teismui, kad šis priimtų sprendimą likviduoti juridinį asmenį ir paskirtų

⁴⁷ Lietuvos Respublikos teisingumo ministro 2015 m. rugpjūčio 25 d. įsakymas Nr. 1R-253 „Dėl atlyginimo valstybės įmonei Registų centrui už juridinių asmenų, užsienio juridinių asmenų filialų ir atstovybių viešų pranešimų skelbimą ir naudojimąsi elektroniniame leidinyje paskelbtais viešais pranešimais dydžių patvirtinimo“.

⁴⁸ 2014 m. liepos 17 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso patvirtinimo, įsigaliojimo ir įgyvendinimo įstatymo Nr. XII-1864 16 straipsnio pakeitimo įstatymas Nr. XII-1066; Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2015 m. gruodžio 9 d. nutarimas Nr. 1292 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2003 m. lapkričio 12 d. nutarimo Nr. 1407 „Dėl Juridinių asmenų registro įsteigimo ir Juridinių asmenų registro nuostatų patvirtinimo“ pakeitimo“.

likvidatorių, tačiau likvidavimo procedūros užtrukdavo labai ilgai ir buvo neefektyvios (nuo 2004 m. iki 2015 m. išregistruoti 592 juridiniai asmenys).

Nuo 2015 m. sausio 1 d. įsigaliojus Civilinio kodekso 2.70 str. pakeitimams, teisė priimti sprendimą incijuoti juridinio asmens likvidavimą ir sprendimą likviduoti juridinį asmenį suteikta Juridinių asmenų registro tvarkytojui⁴⁹. Pagal Civilinio kodekso 2.70 str. 1 d., juridinio asmens likvidavimo pagrindai yra šie: juridinis asmuo nepateikė Civilinio kodekso 2.66 str. 4 d. nurodytų dokumentų per dvylika mėnesių nuo kodekse ar kituose įstatymuose nustatytų šių dokumentų pateikimo Juridinių asmenų registrai terminų pabaigos; nesuformuoti juridinio asmens valdymo organai ir dėl to jie negali priimti sprendimų ilgiau kaip šešis mėnesius; juridinio asmens valdymo organų narių ilgiau kaip šešis mėnesius negalima rasti juridinio asmens buveinėje ar adresais, nurodytais Juridinių asmenų registre; juridinis asmuo per penkerius metus neatnaujino savo duomenų Juridinių asmenų registre, todėl esama pagrindo manyti, kad šis juridinis asmuo nevykdo jokios veiklos; politinė partija Politinių partijų įstatyme nustatyta tvarka vienus metus nepateikė savo narių sąrašo; akcinės bendrovės ar uždarnosios akcinės bendrovės įstatinis kapitalas yra mažesnis už įstatymuose nustatytą minimalų įstatinio kapitalo dydį; teismas priima nutartį atsisakyti iškelti nemokaus juridinio asmens bankroto bylą ir pavesti incijuoti juridinio asmens likvidavimą juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva ir apie tai praneša juridinių asmenų registro tvarkytojui.

Kai juridinis asmuo likviduojamas Juridinių asmenų registro tvarkytojo iniciatyva likvidatorius neskiriamas, o atliekamos formalios procedūros, susijusios su juridinio asmens pakeistų duomenų ir informacijos registravimu bei paviešinimu Juridinių asmenų registre. Vieno juridinio asmens likvidavimo procedūra vidutiniškai trunka 1,5 metų. Gavęs valstybės institucijų siūlymą arba nustatęs bent vieną pagrindą likvidavimo procedūrai pradėti, registro tvarkytojas pirmiausia išsiunčia pranešimus juridinio asmens buveinės ir valdymo organų narių gyvenamosios vietos adresais apie numatomą incijuoti likvidavimą, kaip nustyta Civilinio kodekso 2.70 str. 2 dalyje. Tuo atveju, kai nėra galimybės išsiųsti pranešimo (pvz., juridinio asmens buveinės duomenys ar valdymo organų narių gyvenamosios vietos adresai nenurodyti registre), registro tvarkytojas apie numatomą incijuoti juridinio asmens likvidavimą viešai paskelbia registro tvarkytojo leidžiamame elektroniniame informaciniame leidinyje. Tuo atveju, jeigu juridinis asmuo per tris mėnesius nuo tokio pranešimo išsiuntimo ar viešo paskelbimo registro tvarkytojui nepateikia dokumentų, paneigiančių Civilinio kodekso 2.70 str. 1 d. nustatytą aplinkybių buvimą, registro tvarkytojas priima sprendimą incijuoti juridinio asmens likvidavimą ir registre tokiam juridiniam asmeniui įregistruoja teisinį statusą „inicijuojamas likvidavimas“. Pabrėžtina, kad toks juridinio asmens statusas Juridinių asmenų registre rodomas vienus metus. Kol Juridinių asmenų registre juridiniam asmeniui įregistruotas teisinis statusas „inicijuojamas likvidavimas“, jo kreditoriai gali pareikšti ieškinį teisme dėl skolininko prievolių įvykdymo ar bankroto bylos iškėlimo. Be to, per šį laikotarpį juridinio asmens dalyvis ar valdymo organo narys gali kreiptis į teismą dėl inicijuojamo likvidavimo atšaukimo. Juridinis asmuo išregistruojamas tik tada, jeigu per vienus metus nuo teisinio statuso „inicijuojamas likvidavimas“ įregistravimo registro tvarkytojas negauna teismo pranešimo apie ieškinio dėl bankroto bylos iškėlimo ar skolininko prievolių įvykdymo priėmimą, arba teismo sprendimo, kad inicijuojamas juridinio asmens likvidavimas atšaukiamas.

⁴⁹ 2014 m. liepos 17 d. Lietuvos Respublikos civilinio kodekso 2.46, 2.66., 2.70, 2.75, 2.106 ir 2.108 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XII-1064.

Juridinių asmenų registro tvarkytojas, siekdamas skaidrumo, efektyvumo ir kokybiškų duomenų apie juridinius asmenis pateikimo, kasmet ragina juridinius atsakingai laiku pateikti metinių finansinių ataskaitų rinkinius. Kadangi juridiniai asmenys, kurių finansiniai metai sutampa su kalendoriniais, metines finansines ataskaitas Juridinių asmenų registro tvarkytojui turi pateikti kasmet ne vėliau kaip iki gegužės 31 d., pasibaigus teisės aktuose nustatytam terminui Juridinių asmenų registro tvarkytojas viešai Registų centro interneto svetainėje skelbia metinių finansinių ataskaitų rinkinių nepateikusių juridinių asmenų sąrašus. Juridinių asmenų registro darbuotojai, neapsiribodami šiomis priemonėmis, pagal Administracinių nusižengimų kodekso 223 str. 2 d. taip pat surašo administracinių nusižengimų protokolus juridinio asmens vadovams už metinių finansinių ataskaitų rinkinių nepateikimą teisės aktų nustatyta tvarka. Baudos už šiuos pažeidimus dydis svyruoja nuo 200 iki 3000 eurų.

Metinių finansinių ataskaitų rinkinių neteikiantys labdaros ir paramos fondai, asociacijos ar viešosios įstaigos rizikuoja prarasti Juridinių asmenų registre įregistruotą paramos gavėjo statusą. Tokia priemonė taikoma nuo 2018 m. įsigaliojus Labdaros ir paramos įstatymo pataisoms⁵⁰. Juridinių asmenų registro tvarkytojas turi teisę panaikinti juridiniam asmeniui paramos gavėjo statusą, jei nustatyta tvarka finansinės ataskaitos nepateikęs juridinis asmuo to nepadarė per du mėnesius nuo to momento, kai buvo įspėtas apie šį pažeidimą.

Juridinių asmenų registras kelia vis naujus savo veiklos tikslus ir siekia juos įgyvendinti. Pavyzdžiui, norima sukurti galimybę Juridinių asmenų registre indentifikuoti užsienio šalių fizinius asmenis ir teikti jiems elektronines paslaugas, generuoti steigimo sutartis, steigimo aktus ir steigimo dokumentus užsienio kalbomis (lietuvių ir anglų, lietuvių ir prancūzų ir kt.), plėsti elektronines paslaugas, susijusias su juridinių asmenų valdymu: dalyvių susirinkimų ir valdymo organų posėdžių sušaukimu, susirinkimų ar posėdžių protokolų generavimu, ataskaitų pateikimu ir kt.

Juridinių asmenų registro sąveika su užsienio šalių registrais ir sistemomis

Lietuvos Juridinių asmenų registro bendradarbiavimas su kitų Europos šalių registrais prasidėjo kaip neoficialus techninis verslo registų ryšys. Laikui bėgant daugiausia dėmesio buvo skiriama juridinių asmenų duomenų perdavimui. 2009 m. lapkritį Registų centrui pasirašius sutartį dėl savanoriško prisijungimo prie Europos verslo registro (angl. European Business Registers, – EBR) Juridinių asmenų registro vartotojai šio duomenų

⁵⁰ 2017 m. birželio 22 d. Lietuvos Respublikos labdaros ir paramos įstatymo Nr. I-172 10 ir 13 straipsnių pakeitimo įstatymas Nr. XIII-486.

mainų tinklo paslaugas gali gauti per Juridinių asmenų registrą. Nuo 2019 m. balandžio, Europos verslo registrai susijungus su Europos verslo registų forumu (angl. European Commerce Registers' Forum – ECRF), organizacija veikia nauju pavadinimu – EBRA (angl. European Business Registry Association) toliau užtikrindama prieigą internetu prie aktualios informacijos apie Europos įmones, t. y. prieigą prie kiekvienos šalies oficialaus juridinių asmenų registro. Duomenys apie Europos šalių įmones teikiami standartizuotų ataskaitų forma (įmonių paieška, įmonės duomenys, įmonės asmenys, asmenų paieška, asmenų paskyrimai). Be to, įvairios šalys taip pat teikia papildomus informacinius produktus, kurie atspindi įvairių šalių registruose kaupiamą informaciją. Tai steigimo sutartys, metinių finansinių ataskaitų dokumentai, balansai, pelno (nuostolių) ataskaitos ir kt. Daugelyje šalių įmonių paieška nemokama, tačiau už papildomą informaciją reikia mokėti.

Siekiant Europos Sąjungos lygiu sukurti Verslo registų sąveikos sistemą (angl. Business Registers Interconnection System, BRIS), 2012 m. birželio 13 d. buvo priimta Europos Parlamento ir Tarybos direktyva 2012/17/ES, kuria remiantis šalys narės privalėjo pasirūpinti, kad per bendrąją visoms šalims prieinamą Europos Sąjungos centrinę elektroninę platformą visomis Europos Sąjungos šalių kalbomis iš kiekvieno nacionalinio registro būtų įmanoma gauti vienodos apimties minimalų duomenų paketą. Įgyvendinant šią direktyvą, Juridinių asmenų registras 2017 m. birželį buvo prijungtas prie Verslo registų sąveikos sistemos kartu su visais Europos Sąjungos šalių ir Islandijos, Lichtenšteino bei Norvegijos verslo registrais. Tokia sąveikos sistema padeda užtikrinti visų valstybių prieigą prie verslo informacijos apie bendroves ir kitose valstybės narėse įsteigtus filialus, naujausios informacijos pateikimą valstybių narių registruose, aiškų registų informacijos perdavimo kanalą, reikalingą tarpvalstybiniam keitimuisi informacija.

BRIS sukūrimas – sudėtingas sistemų integravimo projektas. Valstybės narės kurdamos registų sąveikos sistemą, turėjo atlikti būtinus pritaikymus – sukurti sąsają, jungiančią kiekvieną registrą su platforma, kad sistema galėtų veikti, be to, kiekvienai bendrovei ir jų įsteigtiems filialams sukurti unikalius atpažinimo kodus (EUID), kurie leistų nustatyti juridinius asmenis perduodant informaciją iš vienos valstybės narės registro į kitos valstybės narės registrą. Prieiga prie verslo registų sąveikos sistemoje esančios informacijos užtikrinama per e. teisingumo portalą.

Per Verslo registų sąveikos sistemą viešai prieinami duomenys ne tik apie bendroves ir kitose valstybėse narėse jų įsteigtus filialus, numatyta teikti ir kitus duomenis apie juridinius asmenis, už kuriuos valstybės narės ima mokesčius: metines finansines ataskaitas, įstatus, įgaliojimus, protokolus, įšrašus ir pan. Tokiu būdu piliečiai, įmonės ir nacionalinės valdžios institucijos tarpvalstybiniu lygiu gali atlikti paiešką ir gauti patikimos informacijos apie juridinius asmenis, kurių bendrovės pateikė nacionaliniams registrams. Šiuo metu Verslo registų sąveikos sistemoje pasikeičiama daugiau nei 20 tūkst. pranešimų per dieną, o informaciją atnaujina apie 20 mln. bendrovių. Apie įmonę pateikiama naujausia informacija padeda kurti saugesnę verslo aplinką ir didesnę teisinę aiškumą vartotojams, įmonėms ir kreditoriams. Be to, padidėjęs teisinis tikrumas ir greitesnės tarpvalstybinės procedūros daro teigiamą poveikį kitoms institucijoms, kovojančioms su mokestiniu sukčiavimu ir pinigų plovimu. Remiantis turimais duomenimis, pvz. per 2018 m. vartotojams buvo sudarytos sąlygos peržiūrėti 166 000 Lietuvos juridinių asmenų:

uždarųjų akcinių bendrovių, akcinių bendrovių ir Europos bendrovių pagrindinius duomenis ir gauti informacijos apie verslo partnerius savo gimtąja kalba.